

Nav Sahyadri Charitabal Trust's
College Of Education (B.Ed) Chakan
B.Ed(II) 2021-22

INTERNAL PRACTICAL WORK
MARKING SCHEME

Name of the Student :- Mr./Mrs. *Suvarna Ramesh Naikore*
Roll No :- *58*
Course Code :- *203*
Subject :- *school and Inclusive School.*

SR.NO	PRACTICAL WORK	MAXIMUM MARKS	MARKS OBTAINED
1.	PRACTICAL	50	<i>40</i>
2.	M.C.Q	50	<i>38</i>
3.	EXAMINATION	80	<i>63</i>
TOTAL MARKS		180	<i>141</i>
CONSOLIDATED MARKS OUT OF		20	<i>16</i>

SIGNATURE OF GUIDE

Nav Sahyadri Charitabal Trust's
College of Education (B.Ed) Chakan

Course Code :-203 - Practical Work

Subject:-School and Inclusive School.

Name of the Student: Mr./Mrs. Naikare Suvama Ramesh Roll No: 59

Practical :- Visit to an Inclusive school and preparation of a report.

EVALUATION SCHEME

Rating Scale 1) Unsatisfactory 2) Average 3) Satisfactory 4) Good 5) Excellent

No	Criteria	1	2	3	4	5
1	Policy of school regarding Inclusive				✓	
2	Identification of barriers to learning			✓		
3	Planning for Inclusive				✓	
4	Planning for Pedagogy					✓
5	Implementation of relevant Pedagogical strategies			✓		
6	Provision of required infrastructural Facilities				✓	
7	Organization of supportive / remedial program			✓		
8	Collaboration of the school with special educator/ parents/ community					✓
9	Participatory role of teachers/ principals/ supportive staff.					✓
10	Presentation of the report.				✓	
	Total Marks-50	40				

Date-

Signature of Professor In-charge

अनुक्रमाविका

अ.क्र.	तपशिल	पानं	पृष्ठ
१.	प्रस्तावना		
२.	त्रेडानिर्देश		
३.	सर्वसमावेशक शिक्षणाची संकल्पना, अर्थ व व्याख्या		
४.	सर्वसमावेशक शिक्षणाची उद्दिष्टे		
५.	सर्वसमावेशक शि. वैशिष्ट्ये		
६.	सर्वसमावेशक शि. कायदे		
७.	सर्वसमावेशक शिक्षणाची गरज		
८.	सर्वसमावेशक शि. चे महत्त्व		
९.	सर्वसमावेशक शाळेची धोरणे		
१०.	सर्वसमावेशक शिक्षणातील समस्या		
११.	दिव्यांग विद्यार्थ्यांचे समावेशन		

पा. न

गुण

१२. एका सर्वसमावेशक शाळेचा अहवाल - शाळेचे नाव, संस्था, स्थापना वर्ष, विद्यार्थी संख्या, शिक्षक इ.

१३. सर्वसमावेशक शाळेचे नियोजन

१४. सर्वसमावेशक शाळेतील पाठ्याभूत घटक

१५. समावेशक शाळेतील सुविधा

१६. समावेशक शाळेतील उपक्रम

१७. विशेष विद्यार्थ्यांसाठीच्या सोयी - सुविधा

१८. पाळक, शिक्षक, समाजाचे योगदान

१९. छात्राध्यापकाचे मनोगत

२०. स्मरणोप

२१. प्रमाणपत्र

प्रस्तावना

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापिठांतर्गत नवसह्याद्री अस्थापक महाविद्यालय बी. एड द्वितीय वर्ष सन 2021-22 या शैक्षणिक वर्षात विषय क्र. 203 सर्वसमावेशक शिक्षण या विषयांतर्गत 'सर्वसमावेशक शाळेला भेट व अहवाल भेखन' हे प्रात्यक्षिक कार्य समाविष्ट करण्यात आले आहे.

निसर्गातील सर्व घटकांमध्ये विविधता आढळते. कारण विविधता ही निसर्गाचा नियमच आहे. ही विविधता निर्जिव घटकांपेक्षा सजीव घटकांमध्ये अधिक प्रमाणात दिसते. रंगरूप, चेहरा, अभिरुची, बुद्धीमत्ता, भिंग, वय, सामाजिक, आर्थिक दर्जा इ. गोष्टींबाबत व्यक्तींमध्ये भिन्नता असते अपवादात्मक, बाळकांच्या सर्वांगीण विकास घडवून आणण्यासाठी त्यांना शारीरिक, मानसिक, बौद्धिक, सामाजिक शिक्षणाची गरज असते.

सर्वसमावेशक शिक्षण विशिष्ट पद्धतीने अपवादात्मक बाळकांच्या गरजा पूर्ण करणाऱ्या दृष्टीने दिली जाते. कारण समाजाची आणि राष्ट्राची प्रगती ही शिक्षणावर अवलंबून असते.

ऋषनिर्देश

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापिठांतर्गत नवसह्याद्री अध्यापक महाविद्यालय बी.एड कॉलेज, चाकण द्वितीय वर्ष सन 2021-22 अंतर्गत प्रात्यक्षिक क्र-203 'एका सर्वसमावेशक शाळेला भेट व अहवाल लेखन' ह्या प्रात्यक्षिक कार्यातून शाळेला भेट देऊन माहिती मिळविण्याची संधी उपलब्ध करून दिली. या प्रात्यक्षिक कार्यातून शिक्षक म्हणून आम्हांला मोलाची माहिती व अनुभव मिळाला.

या प्रात्यक्षिक कार्यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य श्री. दुधवेडे सर व इतर प्राध्यापक श्री. चंदनशिवे सर, काचगुंडे सर, साठे सर, महल्ले सर व पांडे मंडम यांची मी सनापासून आभारी व ऋणी आहे.

तसेच या प्रात्यक्षिक कार्यासाठी श्यत शिक्षण संस्थेचे, कर्मवीर भाऊराव पाटील विद्यालय वाडा, या शाळेचे मुख्याध्यापक श्री. दुंडे सर यांचीही मी आभारी आहे व कायम ऋणी राहील.

सर्वसमावेशक शिक्षणाची संकल्पना, अर्थ व व्याख्या

संकल्पना :-

सर्वसमावेशक शिक्षण ही संकल्पना १९९४ साली स्पेनमधील Salamanca शहरातील एका परिषदेस उदयास आली. म्हणून याचा 'Salamanca statement' असेही म्हणतात. या परिषदेच्या 'Jomentionm conference' असेही म्हटले जाते. सर्वसमावेशक शिक्षणाची आंतरराष्ट्रीय स्तरावर १९७७ मध्ये चर्चा सुरु झाली सुखवातीस हा विचार मानवी हक्कामधून पुढे आला. १९९० मधील जागतिक स्तरावरील परिषद थायलंड मधील जोमायिम येथे झाली. यामध्ये सर्वांसाठी शिक्षण ही संकल्पना पुढे आली. १९९४ पर्यंत भारतासह ९२ देश व २५ संघटनांनी ही संकल्पना मान्य केली.

भारतीय घटनेच्या कलम ४५ नुसार सर्व मुलांना वयाच्या १४ वर्षांपर्यंत मोफत व सक्तीचे शिक्षण सुविधा उपलब्ध होणे आवश्यक आहे. घटनेच्या नवीन ९३ व्या घटना दुरुस्तीनंतर शिक्षण हा बाळकांच्या मूलभूत हक्क समजण्यात आला आहे. म्हणूनच १९७४ साली शासनाने "अपंग एकात्म शिक्षण" योजना सुरु केली आहे. १९९५ च्या कायद्यानुसार अपंगांना शिक्षण, नोकरी व सामाजिक गरज थांबावेत संरक्षण देण्यात आले आहे. या दुर्बल अपंग घटकांसाठी सर्वसमावेशक योजना तयार करण्यात आली असून त्या अंतर्गत खाळीक

शुविधा देव्यात आल्या आहेत:

- १) शिक्षणासाठी प्रवास व्यवस्था
- ✓ २) व्यवसाय शिक्षण व्यवस्था
- ३) शोकवेशा, पुस्तके व शैक्षणिक साहित्य
- ४) शिष्यवृत्ती
- ✓ ५) नोकरी देण्यामध्ये सहकार्य
- ६) अपंगांनुसार योग्य मूल्यांकन पद्धती

व्याख्या :-

(१) सर्वांना सहभागी करून देणारे शिक्षण म्हणजे 'सर्वसमावेशक शिक्षण' होय.

(२) Inclusive education has been defined as the acceptance of all pupils within main stream education system thought within a common frame work and identified responsibility of all teachers.

(३) सर्वसामान्य मुलांबरोबर अपंग, काळिके, मंद, कर्ण-बाधित, अध्ययन अक्षम या सर्व बाळकांना सामावून घेऊन जे शिक्षण देता येते. त्यास सर्वसमावेशक शिक्षण म्हणतात.

उद्दिष्ट्ये

- (i) अपंगांचे पुनर्वासन करणे.
- (ii) विशेष बाळकांचे सामाजिकीकरण करणे.
- (iii) शिक्षणाच्या विविध संधी उपलब्ध करणे.
- (iv) योग्य शैक्षणिक वातावरणाची निर्मिती करणे.
- (v) शिक्षकांसाठी विशेष प्रशिक्षणाची सोय करणे.
- (vi) विशेष बाळकांना स्वयंपूर्ण करणे (बनवणे).
- (vii) जीवन जगण्यास स्वयंपूर्ण सक्षम बनवणे.
- (viii) विशेष शिक्षणाची कार्यवाही समजून घेणे.
- (ix) सध्याच्या शिक्षण पद्धतीमधील बदलाची माहिती घेणे.
- (x) योग्य ती साधने, लक्ष तंत्रे, उपकरणे, तसेच तज्ञांचे मार्गदर्शन पुरवले जाते.
- (xi) मुलांच्या समस्या सोडविण्यासाठी सर्व शिक्षक विचारविनिमयाद्वारे उपाययोजना करतात.

वैशिष्ट्ये

- १) सर्वसमावेशक शाळेत सर्व विद्यार्थ्यांना प्रवेश दिला जातो.
- २) शिक्षकांच्या अंगी सर्व प्रकारच्या मुलांना शिकवण्याचे अध्यापन कौशल्य आवश्यक असते.
- ३) विशिष्ट गरजा असलेल्या विद्यार्थ्यांचे शिक्षक, शाळा, शिक्षणसंस्था स्वागत करतात.
- ४) विशेष गरजूवंत मुले शिकवापासून वंचित राहत नाहीत.
- ५) मुलांच्या क्षमतेनुसार शिकवाची उद्दिष्ट्ये वेगवेगळी असतात.
- ६) मुलांच्या प्रगतीसाठी पात्रकांची भूमिका मित्रत्वाची असते.
- ७) सर्वसामान्य मुलांच्या अपंग मुलांशी सारख्या संबंध येतो.
- ८) शाळेत शैक्षणिक उपक्रमांबरोबर सामाजिक कार्यांची माहिती दिली जाते.

फायदे

अ] समावेशक शिक्षणात अपंगांचे शिक्षण हा सर्वसामान्य शिक्षणाचा भाग असतो.

ब] समावेशक शिक्षणात प्रत्येक कार्यकर्ता अपंगांना समाविष्ट होण्याची मुभा असते.

क] प्रत्येक अपंगांना त्यांच्या भावडीच्या, सोयीच्या शाळेत जाण्याची परवानगी असते.

ड] अपंगांना शिक्षण व व्यावसायिक शिक्षण मिळाल्याने तो समाजाचा घरक बनेल.

इ] अपंगांचे अपंगत्व सकारात्मक विचारांनी स्विकारून अपंगांना भ्रम संधी मिळवून देता येईल.

ई] सर्वांच्या एकत्र शिक्षणाने खर्च कमी होईल.

उ] समाजातून जनजागृतीमुळे अपंगांच्या बदलून माहिती प्राप्त होईल. सामाजिक आणि त्यातूनच अपंगांचे समाजात पुनर्वसन होण्यासाठी मदत मिळेल.

ऊ] अपंगांना विशेष शाळेच्या मर्यादित वातावरणापेक्षा कमीत-कमी प्रतियेक शिक्षणाची संधी मिळेल.

१. सर्वसमावेशक शिक्षणाची गरज :-

१) अपवादत्मक बाळकांचा शोध :-

एकाच वर्गात

अनेक प्रकारचे विद्यार्थी असतात. काही विद्यार्थी शरीराने अपंग तर काही कंठस्थिर तर काही दृष्टीदोष असणारी असतात. अशा बाळकांचा शोध सर्वसमावेशक शिक्षण पद्धतीमध्ये घेतला जातो. त्यांच्या समस्यांवर आधारित त्यांची वैशिष्ट्ये व लक्षणे ठरवून त्यांचा शोध घेतला जातो.

२) मुलांच्या गरजांचा शोध :-

सर्वसमावेशक

शिक्षण पद्धतीमुळे बाळकांचा शोध घेतला जातो. त्यानंतर बाळकांना कोणत्या व कशा प्रकारच्या शिक्षणाची गरज आहे याची चिन्हाचपणी या शिक्षणातून केली जाते. त्यांच्या गरजांची नोंद ठेवली जाते. हे एक सर्वसमावेशक शिक्षण पद्धतीचे वैशिष्ट्ये आहे.

३) समस्या निराकरण :-

अपवादत्मक बाळकांच्या

ज्या विविध समस्या आहेत. त्यावर सर्वसमावेशक शिक्षक पद्धती उपाय सूचवत आहे असे. त्यामुळे ज्या बाळकांचा सर्वांगीण विकास होत नाही असे ठरवून घेतले जाते.

८) शैक्षणिक कार्यक्रम :-

अपवादात्मक मुत्संजा शालेतील विविध शैक्षणिक कार्यक्रमात सहभागी करून घेतले जाते. त्याचबरोबर शालेत अदिका-दिक शालेय पुरक कार्यक्रमांचे आयोजन केले जाते. उदा. संगीत, कला, विविध वाद्यकला अशा प्रकारचे कार्यक्रम आयोजित केले जातात त्यामुळे बाळकांचा विकास होण्यास मदत होते.

९) सोयी सुविधा :-

सर्वसमावेशक शिक्षक पद्धतीमध्ये मुत्संजा, ग्रंथालय, खेळ, मैदान या सारख्या सोयी सुविधा दिल्या जातात. त्यामुळे त्यांचा शारीरिक विकास होण्यास मदत होते.

१०) व्यावसायिक शिक्षण :-

या शिक्षणपद्धतीमध्ये अपवादात्मक मुत्संजा स्क्रीन, प्रिटींग, संगणक, प्रशिक्षण, छायाचित्रण, पुस्तकाची बांधणी, रंगकाम, वेतकाम, पिनकाम, इ. प्रकारचे प्रशिक्षण दिले जाते. याचा मुख्य हेतू हा आहे की ते जेव्हा जीवन जगताना तेव्हा त्यांना स्वतःचा उदरनिर्वाह स्वतःच आणवता यावा. किंवा करता यावा.

सर्वसमावेशक शिक्षणाचे महत्त्व

१) सर्वसमावेशक शिक्षणात अपंगाचे शिक्षण हा सर्वसामान्य शिक्षणाचा भाग आहे.

२) सर्वसमावेशक शिक्षणातील प्रत्येक उपक्रमा-
-तील सहभागाची संधी अपंगांना उपलब्ध
आहे.

३) विशेष गरजा असणाऱ्या विद्यार्थ्यांना
त्यांच्या आवडीप्रमाणे उपक्रमात सहभागी
होण्याची, सोईच्या शाळेत जाण्याची संधी
मिळते.

४) सर्वांच्या एकत्र शिक्षणाने खर्च कमी होतो.

५) अपंग विद्यार्थ्यांपैकी जवळ-जवळ अपंगांना
विशेष शाळेच्या मर्यादित वातावरणापेक्षा
सर्वांवरिष्ठ शिक्षणाची संधी उपलब्ध होते.

६) प्रगत विकसित तंत्रज्ञानाचा उपयोग अपंग
शिक्षणाचा पुनार, पुनार व शिक्षकांचे सेवा
अंतर्गत प्रशिक्षण यासाठी करता येते.

सर्वसमावेशक शाळेची धोरणे

- १) अपंगांचे पुनर्वसन करणे.
- २) अपंगांचे सामाजिकीकरण करणे.
- ३) अपंगांना शिक्षणाची संधी उपलब्ध करून देणे.
- ४) सामान्य मुलांप्रमाणे अपंग मुलांनाही योग्य शैक्षणिक वातावरण उपलब्ध करून देणे.
- ५) जीवन जगण्यास सक्षम बनविणे.
- ६) अपंगांना स्वयंपूर्ण बनविणे.
- ७) विविध सुविधांची सध्यास्थिती जाणून घेणे.
- ८) सध्याच्या शिक्षण पद्धतीतील बदलाची माहिती घेणे.
- ९) योग्य शैक्षणिक वातावरणाची निर्मिती करणे.
- १०) योग्य ती साधने, तंत्रे, उपकरणे तसेच तज्ञांचे मार्गदर्शन पुरविले जाते.
- ११) देशाच्या युवात आदर्श नागरिक बनविणे.

सर्वसमावेशक शिक्षणातील समस्या

१) भारत हा देश कृषीप्रधान असून सर्व खेड्या पाड्यात पसरलेला आहे.

२) ग्रामीण भाग जास्त असल्याने सर्व सेवा ठेवकर उपलब्ध करून देणे, तसेच अचूक करणे यासाठी वेळ लागतो.

३) विविध नैसर्गिक संकटे, दळणवळण, सेवा, वीज, आधुनिक तंत्रज्ञान इ. ची उभावी वापर करणे शक्य होत नाही.

४) शासनाचे ध्येयधारणे खुविद्या इ. उभावी वापर करणे व योग्य त्या वेळी बदल करणे आवश्यक असते.

५) शिक्षण क्षेत्रातील कर्मचारी यांच्यावर येणारा कामाचा ताण यांचे व्यवस्थापन करणे आवश्यक आहे.

६) समग्र शिक्षा अभियान कृषा केंद्र आणि राज्यशासना-च्या कार्यक्रमात भरती केलेले कर्मचारी (विशेष शिक्षक) यांना तुटपुंज्या मानधनावर राबवून घेतले जाते, त्यामुळे त्या कर्मचाऱ्यांचा उदरनिर्वाह चालणे कठीण होऊन बसले असून, त्यांची मानासिक्ता शिक्षण क्षेत्रात काम करताना टिकून राहिले याची शाश्वती नाही.

दिव्यांग विद्यार्थ्यांचे सर्वसमावेशक शाळेत समावेशन का करावे?

- १) सर्व विद्यार्थी अध्ययन प्रक्रियेत समान सहभागी होतील तसेच विशेष गरजा असणाऱ्या विद्यार्थ्यांना सर्वसामान्य विद्यार्थ्यांसोबत शिकण्याची संधी मिळेल.
- २) सर्वसामान्य मुलांच्या मनात दुःखाभाव निर्माण होणार नाही किंवा दिव्यांग मुलांवाढत त्यांना प्रेम, आपुनकी वाटेल या इष्टीने विचार करून सर्वसामान्य मुलांना सोबत दिव्यांग विद्यार्थ्यांना शिक्षण मिळण्याची वेगवेगळे कौशल्य सुधारण्यासाठी उपयोग होईल.
- ३) सर्वसामान्य शाळेमध्ये विशेष गर्भवहारी विद्यार्थी शिक्षण घेत असतात त्यांना आपण वेगळे झालेत किंवा आपल्यामध्ये काही गोष्टींची कमतरता आहे याची जाणीव होणार नाही. तसेच त्यांना सर्वसामान्य मुलांसोबत शिकण्याची संधी मिळेल. तसेच त्यांना आपण वेगळे नाहीत, याची भावना वाढील लागेल.
- ४) विशेष गरजा असणाऱ्या विद्यार्थ्यांना समावेशक शिक्षणाची सुविधा पुरवणे सोयीचे होईल. तसेच शैक्षणिक संसाधनांच्या उपलब्धता व कृतींचा त्यांना सर्वसामान्य मुलांसोबत लाभ घेता येईल. विशेष गरजा आधारे विद्यार्थ्यांना केवळ विशेष सेवांवर अवलंबून राहून जगावे लागणार नाही.

प) सर्व भारतीयाना समान दर्जा व समान संधी चा हक्क - मिळाला पाहिजे. याच भारतीय धटनेने मान्यता दिली आहे. म्हणून सर्व समाजाची ही जबाबदारी आहे की सर्वांचा समान सहभाग घेऊन सर्वांना समान वर्तणूक दिली पाहिजे.

घ) 2009 चा शिक्षण हक्क कायदा (RTE) असे सांगतो की प्राथमिक शिक्षण हा प्रत्येक मुलाचा मुलभूत अधिकार आहे. हा कायदा शासकीय व खाजगी शाळेसाठी फार मोठा आहे. आपल्या शाळेतून वगळून प्रत्येक बालकाच्या या सामाजिक संविधानिक व कायदेशीर हक्काबद्दलचा समावेश शैक्षणिक क्षेत्रातून व कृतीतून दिसून आला पाहिजे.

ज) समावेशन म्हणजे सर्व विद्यार्थ्यांचे सामान्य वर्गात समावेश होईल. त्यामुळे जेव्हा वर्गात CWSN मुलांचा समावेश असावा. त्यांचा अर्थ सर्व मुलांचा समावेश यासाठी वर्ग तयार करणे असा आहे.

ट) दिव्यांग विद्यार्थी किंवा विशेष कर्ज धारक विद्यार्थी यांना त्यांच्या घराजवळवरील शाळेमध्ये प्रवेश देणे शाळेला बंधनकारक असून विद्यार्थ्यांच्या घराजवळील गर्भित शाळेमध्ये प्रवेश मिळाल्याने पात्रकांना व विद्यार्थ्यांना आपल्या जवळच्या शाळेत ने आण करण्याचा त्रास होत नाही.

एका

सर्वसमावेशक

शाब्दिक

अहवाल

सर्वसमावेशक शाळेची माहिती

शाळेचे नाव :- रघुत शिक्षण संस्थेचे 'कर्मवीर भाऊराव पाटील' विद्यालय, वाडा.

शाळेचा आकार :- L आकार

मुख्याध्यापकाचे नाव :- श्री. दुंडे एस्. आर.

पर्यवेक्षकाचे नाव :- श्री. लके सर.

शाखा :- वाडा .

कार्यालय :- वाडा

विद्यार्थी संख्या :- ७१०

वर्गखोल्या :- २५

शिक्षक :- २५

कर्मचारी :- ०६

सर्वसमावेशक शाळेचे नियोजन

समावेशक शाळेचे नियोजन विद्यार्थ्यांच्या दृष्टीने अगदी परिणामकारक आहे.

कर्मवीर भाऊराव पाटील विद्यालय, वाडा या शाळेचे मुख्याध्यापक श्री. दुंडे सर यांनी नियोजन उत्तम प्रकारे सांभाळले आहे. त्यात त्यांना शाळेचे पर्यवेक्षक श्री. हाके सर यांनीही मदत लेते. तसेच शाळेतील इतर शिक्षक श्री. वज्जे सर पावडे सर, मोरे मंडम, मुळाणी सर, कडमग मंडम, कहाणे मंडम इ. शिक्षकांचेही मदत सरांना मिळते त्यामुळे नियोजन उत्तम प्रकारे होते व शाळा सुरळीत व सुव्यवस्थित राबवण्यास मदत लेते.

प्रत्येक विभागांची विभागणी सरांनी प्रत्येक शिक्षकांकडे सोपवलेली आहे त्याप्रमाणे प्रत्येक शिक्षक आपापली कामे वेळेवर व उत्तम प्रकारे करतात. त्यामध्ये वर्गखोली नियोजन, परिपाठ नियोजन, सहशाळेय, शाळेय उपक्रम, परीक्षा, बँक व्यवस्था, शाळेय वातावरण, किंवा शाळेय शिस्त इ. नियोजनाची जबाबदारी मुख्याध्यापक सर स्वतः घेतात व काही शिक्षकांकडून पार पाडून घेतात.

सर्वसमावेशक शालेतील पायाभूत घटक

घटक

भौतिक घटक

- १) शाळेचे इमारत
- २) कनिष्ठ खोल्या
- ३) क्लिडिंग
- ४) कनिष्ठ
- ५) शाळेचे फर्निचर
- ६) वीजपुरवठा व पाणीपुरवठा
- ७) शाळेचे दफतर
- ८) विशेष खोल्या
- ९) ग्रंथालय
- १०) प्रयोगशाळा

मानवी घटक

- १) शिक्षिका
- २) पर्यवेक्षक
- ३) व्यवस्थापन मंडळ
- ४) शिक्षक
- ५) शिक्षकेतर कर्मचारी
- ६) अस्थायी नार्थी

सर्वसमावेशक शाळेतील अत्यावश्यक

पायाभूत सुविधा :-

१) शाळेची इमारत :-

कर्मवीर भाऊराव पाटील विद्यालय, वाडा येथील शाळेची इमारत सर्वसोयी-सुविधायुक्त आहे. शाळेचा परिसर स्वच्छ व सुंदर आहे. शाळेभोवती अनेक प्रकारची झाडे आहेत. शाळेची इमारत व कार्यालय प्रशस्त असून आकाराची आहे. कार्यालय प्रशस्त असून तेथील कामकाज सुरळीत चालते.

२) वर्गखोल्या :-

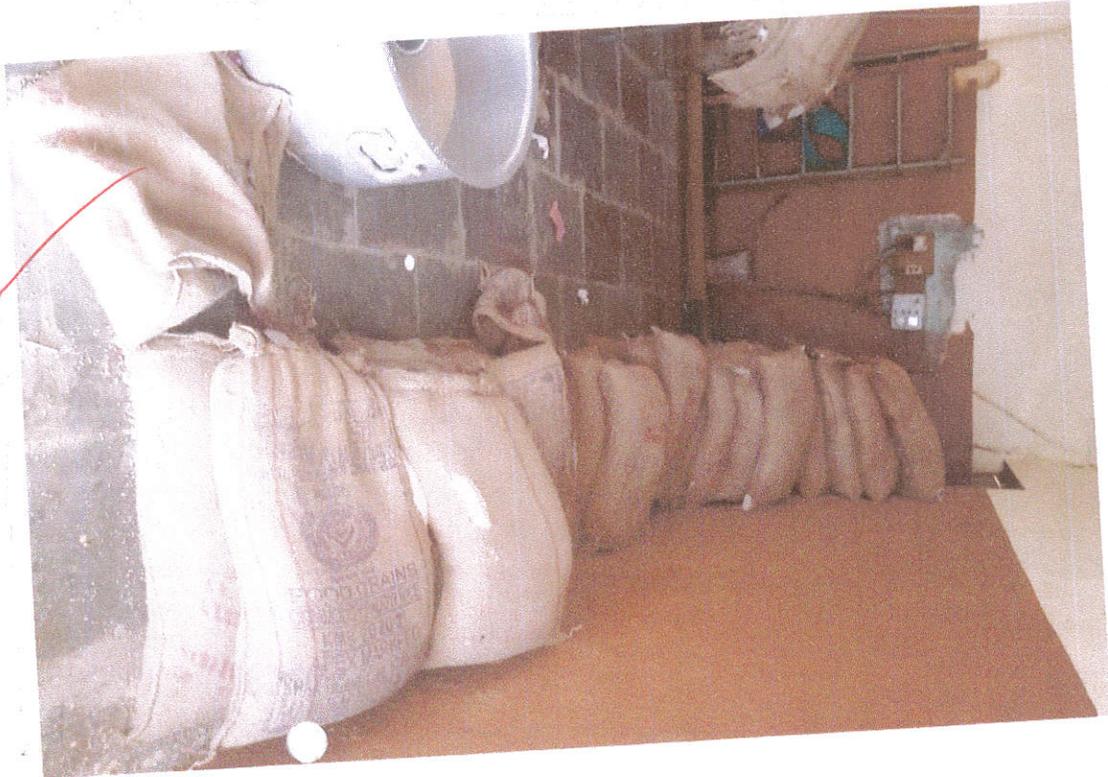
या शाळेत एकूण वर्गखोल्या आहेत. सर्व वर्गखोल्या स्वच्छ आहेत. प्रत्येक वर्गात स्वतंत्र लाइट, फॅनची व्यवस्था केलेली आहे. प्रत्येक वर्गात फचराकुडी आहे. काही वर्गखोल्यांमध्ये आयताकृती फर्निचर आहेत. तर काही वर्गात डिझीटल बोर्ड बसविण्यात आलेले आहे.

विद्यार्थ्यांची बैठक व्यवस्था उत्तम आहे. बसण्यासाठी लाकडी बाकाची व्यवस्था आहे. एका बाकावर दोन विद्यार्थी बसतात. वर्गात नेहमी हवा खेळती राहते असे वातावरण आहे.

३) प्रयोगशाळा :-

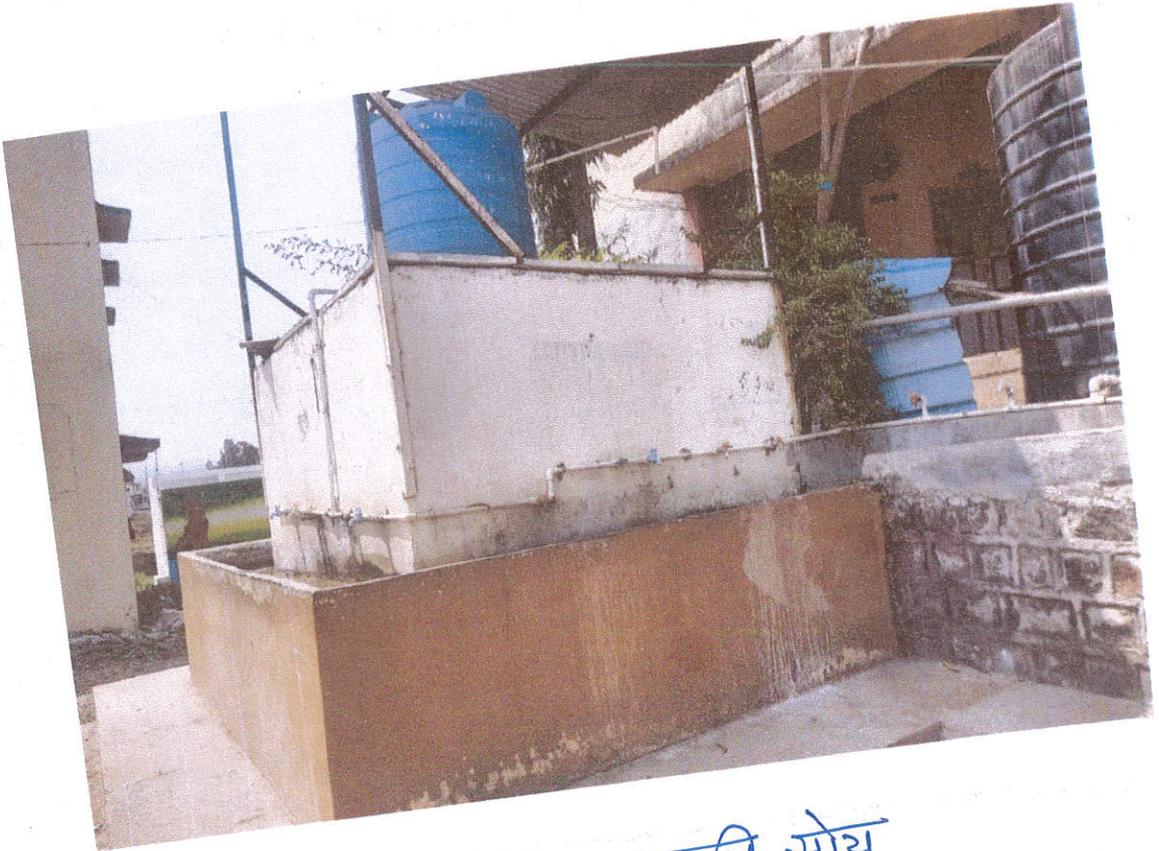
या शाळेतील प्रयोगशाळा मोठी आहे. प्रयोगासाठी लागणारे साहित्य प्रयोगशाळेत

रूम

शालेय पोषण आहार

ग्रंथालय

विठ्याच्या पाण्याची सोय

सर्वसमावेशक शक्ति शब्दिले जाणारे विविध उपक्रम :-

१) जादा तास :-

गुण आहेत त्यांना काही अडचणी असल्यास त्यांचे निवारण करण्यासाठी शक्ति जादा तासाचे आयोजन करण्यात येते. अक्षम, विकलांक अद्ययनात मागे असणारे विद्यार्थ्यांसाठी जादा तासाचे आयोजन केले आहे.

तसेच इ. १०वी च्या विद्यार्थ्यांसाठी जादा तासाचे आयोजन केले जाते.

२) शिष्यवृत्ती :-

शिष्यवृत्ती' या परीक्षेसाठी अनेक विद्यार्थी सहभाग घेतात. त्यांना उज्वल अविष्यासाठी शासनाकडून शिष्यवृत्ती मिळते अशा अनेक सरकारी योजनांचा लाभ या शक्ति विद्यार्थ्यांना मिळतो.

३) जयंत्या / राष्ट्रीय सण / सांस्कृतिक कार्यक्रम :-

चकवकीचा इतिहास माहिती व्हावा यादृष्टीने अनेक नेत्यांच्या जयंत्या, पुण्यतिथी, साजरी केली जाते. त्यामुळे विद्यार्थ्यांना समाजसेवकांची, देशभक्तांची माहिती होते व त्यांना देशाविषयी, समाजाविषयी प्रेम निर्माण होण्यास मदत होते.

दिन यांसारखे राष्ट्रीय उत्सव साजरे केले वर
जातात. भाषण स्वर्णा, गायन, नृत्य इ. चे आयोजन
केले जाते त्यातून विद्यार्थी त्यांचे कलागुण
दाखवतात.

तसेच या शाळेमध्ये वर्तमान एकदा
सांस्कृतिक कार्यक्रमांचे आयोजन केले जाते.
त्याद्वारे ही विद्यार्थ्यांचे कलागुण दिसून येते.

ग) गुरुकुल प्रकल्प :-

या शाळेमध्ये गुरुकुल
प्रकल्प राबविता जातो. त्याद्वारे विद्यार्थ्यांना
जादा तास घेऊन शिक्षण दिले जाते. कुशा व
होतकरुण विद्यार्थ्यांना या प्रकल्पाचा कायदा
होत आहे.

घ) सेमी वर्ग :-

या शाळेमध्ये विद्यार्थ्यांच्या
पुढातीकडे, मानसिकतेकडे, बुद्ध्यांकडे
लक्ष देण्यात आले. त्याद्वारे सेमी वर्गाची
व्यवस्था करण्यात आली व हे वर्ग चालू करण्यात
आले. ज्या विद्यार्थ्यांना सेमी ने शिक्षण घेण्याची
इच्छा आहे त्यांची इच्छा शाळेने पूर्ण केली.

सर्वसमावेश शाक्तील विशेष विद्यार्थी- शाठीच्या सोयी-सुविधा

या शाक्तीचा समावेश सर्वसमावेशक शाक्तीमध्ये होतो. या शाक्तीमध्ये सर्व प्रकारच्या विद्यार्थ्यांचा समावेश होतो. या शाक्तीमध्ये कर्णबधिर दृष्टीदोष व अपंग असणाऱ्या मुलांना या शाक्तीत सर्वसामान्य मुलांसोबत शिक्षण घेण्याची संधी उपलब्ध आहे. सर्वसामान्य शाक्तीत मुलांना या विशेष गरजा असलेल्या त्यांचा विकास करण्याची संधी मिळते. अपवादात्मक बाबकांच्या सर्वांगीण विकास या सर्वसामान्य शाक्तीचांगल्या प्रकारे होतो. त्यांचा शारीरिक, मानसिक, बौद्धिक व सामाजिक विकास होण्यास मदत होते. या शाक्तीत कर्णबधिर व दृष्टीदोष असणाऱ्या मुलांसाठी खास सुविधा आहे.

① कर्णबधिर मुलांसाठी :- या शाक्तीत कर्णबधिर मुलांची संख्या खूपच कमी आहे. तरीपण कर्णबधिर मुलांसाठी या शाक्तीत सुविधा आहे. श्रवणयंत्र, पहिल्या बाकावर बसण्याची सोय, वैद्यकीय तस तपासणी, वैद्यकीय ऑपरेशन करण्यासाठी शक्यत इ. सुविधा विद्याभ्यात उपलब्ध आहे.

② दृष्टीदोष असणारे :- या विद्याभ्यात दृष्टीदोष असणारी मुले कमी आहेत. दृष्टीदोष

मुलांमध्ये अंशतः आहे. या विद्यार्थ्यात विद्यार्थी आहे. या विद्यार्थ्यात त्यांच्यासाठी चव्हाची सोय उपलब्ध आहे. व तसेच पहिल्या बाकावर असे विद्यार्थी बसविले जातात. त्यांच्यासाठी शिबिरे वगैरे असले की त्यांना सूचना देऊन त्यांचा कायदा घेण्यास सांगता येतो.

③ अपंग असणारे :-

या विद्यार्थ्यात अपंग विद्यार्थ्यांचे प्रमाणात कमी प्रमाणात आहे. यातील विद्यार्थी अस्थिरपंगाने जाणारी आहे. तर विद्यार्थी त्यांच्या wheel chair पर येतो. काही मुले शाळेत येऊ शकत नाही. तर त्यांच्यासाठी गृहमार्गदर्शिन सुविधा उपलब्ध करून दिली जाते. त्यांच्यासाठी mobile teacher ची सुविधा उपलब्ध करून दिली आहे.

अपंग विद्यार्थ्यांसाठी Ramp (रॅम्प) ची सोय केलेली आहे. त्यांच्यासाठी स्वतंत्र बँचची व्यवस्था केलेली आहे. विद्यार्थ्यांना शाळेतून शिकण्यासाठी शिक्षणासाठी भरपूर प्रोत्साहन, व मदत दिली जाते. त्याद्वारे त्यांच्या मनातील न्यूनगंड संपून ते चांगल्या प्रकारे शिकण घेऊ शकतील.

सर्वसमावेशक शाळेसाठी पात्रक, शिक्षक व समाज यांचे योगदान

पात्रकांचे योगदान :-

यशस्वी सर्वसमावेशक शिक्षणासाठी पात्रक, शिक्षक यांचे योगदान मोलाचे आहे. समावेशक शाळेसाठी पात्रकांचे योगदान महत्त्वपूर्ण आहे. शाळेमध्ये पात्रक सभेचे आयोजन करण्यात येते. या सभेला पात्रकांची हजेरी असते. पात्रक सभेमुळे पात्रकांना व शिक्षकांना येणाऱ्या अडचणी दूर करण्यासाठी योग्य मार्ग निघतो. पात्रकांना त्यांच्या पात्रकांची माहिती मिळते. अध्ययनात येणाऱ्या अडचणी जर शिक्षकांना कळल्या तर त्यात सुधारणा करून अधिक परिणामकारक अध्ययन करण्यास मदत होते.

पात्रकांकडून शाळेसाठी काही मदत मिळते. एखाद्या विद्यार्थ्यास शिक्षणात अडचणी येत असेल तर त्याची आर्थिक गरज काही पात्रक पूर्ण करतात.

विद्यार्थ्यांच्या यशस्वीतेसाठी पात्रकांचे सहकार्य आणि परिणामकारक अध्ययन हे आवश्यक आहे.

शिक्षकांचे योगदान :-

विशेष गरजा असणाऱ्या बात्रकांकरिता सर्वसमावेशक

शाळेमध्ये एक विशेष शिक्षक हा त्याच्या अध्ययन अध्यापनविषयक गरजांची पूर्तता करण्यासाठी नियुक्ती केली जाते.

अनेक शिक्षक विशेषतः जे सर्वसमावेशक वर्गखोलीमध्ये शिकवतात त्यांना विशेष गरज असणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या असणारा जो अभ्यासक्रम आहे तो त्यांच्यामध्ये सुधारणा घडवून आणाव्या लागतात. यामध्ये विविध शैक्षणिक साधनांचा समावेश असतो.

सर्वसमावेशक शिक्षकांना विशेष शिक्षणाच्या व विशेष विद्यार्थ्यांच्या गरजा ओळखून त्याकरिता अनुदेशनात्मक सहाय्य, समूह अध्यापन आणि कर्मचारी विकासाच्या संधी देऊन काही त्यांची प्रगती तपासता येईल.

शिक्षक हा सर्वसमावेशक शाळेतील महत्त्वाच्या असून प्रत्येक विद्यार्थ्यांचे अध्ययन प्रभावी होण्यासाठी शिक्षक प्रयत्नशील असतात.

समाजाचे योगदान :-

सर्वसमावेशक शिक्षणाच्या शैक्षणिक प्रणालीत समुदाय किंवा समाज यांच्या पाठींब्याशिवाय टिकून राहू शकत नाही. त्यामुळे पात्रक आणि समाज यांचा सहभाग हा सर्वसमावेशक शिक्षण पद्धतीमध्ये कायम महत्वपूर्ण ठरते.

विशेष गरजा असणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या विकास घडवून आणाव्या असेल तर शाळा, कुटुंब, समाज यांच्यामध्ये समयात्मक संबंध असावे लागतात.

समाजातील विविध स्तरावरील समुदायाकडून मिळवारे अनुभव ज्ञान यांचे विद्यार्थी ग्रहण करतो व आपल्या दैनंदिन जीवनात त्याचा उपयोग करतो.

सर्वसमावेशक शाळेसाठी समाज, पालक व शिक्षक यांचे योगदान मोलाचे आहे.

छात्रअध्यापकाचे मनोगत

नवसह्याद्री अध्यापक महाविद्यालय, चाकण येथे शैक्षणिक वर्ष 2021-22 या काळावधीत प्रात्यक्षिक कृ. 203 'एका सर्वसमावेशक शाळेला भेट व अहवाल लेखन' हे प्रात्यक्षिक कार्य पूर्ण केले. त्यासाठी कर्मवीर भाऊराव पाटील, वाडा येथे 4 या शाळेची निवड करणे कार्य पूर्ण केले. सदर शाळेला भेट दिव्यानंतर असे लक्षात आले की, या शाळेतील विद्यार्थ्यांना उपयुक्त असणाऱ्या सर्व सुविधा या शाळेत आहेत. विद्यार्थ्यांच्या आरोग्य-विषयक सर्व सुविधा आहेत.

विद्यार्थ्यांना प्रोनेक्टरचा वापर करणे अधिक चांगले शिक्षण दिले जाते. विद्यार्थ्यांच्या इच्छेने सामाजिक, मानसिक व बौद्धिक विकासाची सर्व सोयी-सुविधा, उपक्रम, कार्यक्रम ह्या शाळेत आहेत.

'एका सर्वसमावेशक शाळेला भेट' या प्रात्यक्षिक कार्यातून मला सर्वसमावेशक शाळे-तील सोयी-सुविधा, नियोजन, अडचणी, योगदान या सर्व बाबींचा अभ्यास करावास मिळाला. सर्वसमावेशक शाळेत कोठल्या सुविधा असल्यात, विद्यार्थ्यांना येणाऱ्या अडचणीतून कसे मार्ग काढवे याचे ज्ञान मिळाले. शिक्षक म्हणून अविज्ञान मला ही माहिती अवकीर्ण उपयोगी पडतार त्यासाठी मी सर्वांचे आभार मानते.

* समासोप *

'एका सर्वसमावेशक शाळेला भेट' अहे प्रात्य-
-क्षिक कार्य करताना एका समावेशक शाळेला
भेट देवून त्याच्या अहवाल तयार करून प्रात्यक्षिक
कार्य पूर्ण केले.

या प्रात्यक्षिक कार्यामुळे मला
सर्वसमावेशक शिक्षण म्हणजे काय याची माहिती
मिळाली. दिव्यांग, अपंग विद्यार्थ्यांना शिक्षणाने
येणाऱ्या अडचणी व शैक्षणिक पातळीवर त्या
कशा सोडवाव्यात याचे ज्ञान मिळाले.

सर्वसमावेशक शाळेसाठी विशेष शिक्षक,
पालक, शिक्षकेत्तर कर्मचारी यांची भूमिका
किती महत्त्वाची असते हे ह्या प्रात्यक्षिकामुळे
समजले.

हे प्रात्यक्षिक कार्य पूर्ण करणाऱ्यासाठी
मार्गदर्शन व मदत करणाऱ्या मुख्याध्यापकांचे,
शिक्षकांचे, कर्मचारी व महाविद्यालयातील
प्राध्यापकांचे मी अत्यंत आभारी आहे.

Nav Sahyadri Charitabal Trust's
College Of Education (B.Ed) Chakan
B.Ed. 210: Basics of the Research

Name of the Student: Mr./Mrs. Bhagyashri Jorwar Roll No: 32

**Practical No.1 : Prepare the research proposal, conduct a research and write the report.
EVALUATION SCHEME**

Rating Scale 1) Unsatisfactory 2) Average 3) Satisfactory 4) Good 5) Excellent

No	Step	Criteria	1	2	3	4	5
1	Research Proposal	Initial page and Introduction				✓	
2		Title and objectives of the study			✓		
3		Need & significance of the research				✓	
4		Hypotheses / research questions			✓		
5		Method, Population, Sample, tools			✓		
6		Flowchart of research work and time schedule			✓		
7	Research report	Initial pages				✓	
8		Introduction, Statement of the problem and study				✓	
9		Hypotheses / research questions scope, limitations and De limitations				✓	
10		Method of research			✓		
11		Population, Sample & sampling				✓	
12		Tools for data collection and stati- techniques				✓	
13		Selection of Tools (Objective wise)			✓		
14		Administration of tool and data collection				✓	
15		Analysis and Interpretation				✓	
16		Summary, Finndings Conclusions			✓		
17		Appendices					✓
18		Evidences of the research				✓	
19		Overall impression				✓	
20	Presentation	Presentation of research report				✓	
		Total Marks-100					

74

Date:

Signature of Professor In-charge

Nav Sahyadri Charitabai Trust's
COLLEGE OF EDUCATION
 CHAKAN, DIST. PUNE
 B.Ed. TWO YEAR PROGRAMME - Second Year

Academic Year 2021-2022
210 – Basics of Research
2 Credits – 50 Marks
Planning & Timetable

Sr. No	Day & Date	Time	Activity	Hours
Course related Pre- Activity				
1	5/01/22	11 to 12	General meeting with staff	01
	24/01/22	11 to 12	Planning & outline	02
	25/01/22	10-10.30	Workshop Attendance	02
	05/01/22	12-1.30	Selection of Activity	04
	06/01/22	2-3	Objectives	01
	6/01/22	3-4.30	Time table & Preparation.	02
Application of Activity for Course				
2	06/01/22	2-5	Course orientation Prof. Saethe	02
	25/01/22	11-2.00	orientation program & Activity of the Course.	
	25/01/22	11.30-12.30	orientation lecture Dr. Deekar Sanjdy	05
		11-	Title & objective	01
		}	Head & significance	}
			Hypothesis	
			Scope sample population	
			chapter of research	
			Time table	
		11-	Group Discussion.	02
Course Related Activity				
3	4/02/22		Date Analysis of Graphical.	01
	4		Summary & conclusion.	01
	4/02/22		Presentation of research	06
4	8/02/22		Report	
			Total Hour	32

Nav Sahyadri Charitabal Trust's
COLLEGE OF EDUCATION
CHAKAN , DIST. PUNE
B.Ed. TWO YEAR PROGRAMME - Second Year

Academic Year 2021-2022
210 – Basics of Research
2 Credits – 50 Marks

Credit Distribution

Sr. No	Particulars for Practical	Credit	Marks	Hours
1	A) Research Proposal	1	25	16
2	B) Research Report	1	25	16
3	Total	2	50	32

Course In Charge

Nav Sahyadri Charitabal Trust's
COLLEGE OF EDUCATION
CHAKAN, DIST. PUNE
B.Ed. TWO YEAR PROGRAMME - Second Year

Academic Year 2021-2022
210 – Basics of Research
2 Credits – 50 Marks

Marks Distribution

Name of Student- Bhagyashree Jaiswal Roll No. 32

Sr. No	Particulars for Practical	Maximum Marks	Marks Obtained
1	A) Research Proposal	30	20
2	B) Research Report	70	54
3	Total Marks	100	74
4	Converted Marks	50	37

Course In Charge

“स्वावलंबी शिक्षण हेच
आमचे ब्रीद” - कर्मवीर

“स्वावलंबी शिक्षण हेच
आमचे ब्रीद” - कर्मवीर

रयत शिक्षण संस्थेचे,

**कर्मवीर भाऊराव पाटील विद्यालय, व
ॲड. राम जनार्दन कांडगे
कनिष्ठ महाविद्यालय**

वाडा.ता.खेड, जि.पुणे ४१२४०२.

* संस्थापक *

पद्मभूषण डॉ.कर्मवीर भाऊराव पाटील डी.लिट्.

U dise No. 27250803313

Email ID :- wada.kbpvwr@gmail.com

फोन : (०२१३५) २८४२३५

एस.एस.सी.नं.

११.०८.००५

केंद्र क्रमांक - १२८४

एच.एस.सी.नं.

J ११.०८.००२

केंद्र क्रमांक-०१३४

पे युनिट क्रमांक

खेड ३८२

* शाळा मान्यता क्र.ओ.एच.सी.एस.४८-१५/१९मे १९५९ * कायम शिक्षण उपसंचालक पुणे * ज्यु कॉलेज मान्यता क्रमांक - एस.आय.(e) दि.१/९/१९७८

जा.क्र. २३९ (२०२०-२१)

दिनांक : ०८/०३/२०२२

प्रति,

नव सहयाद्री चॅरीटेबल ट्रस्टचे

अध्यापक महाविद्यालय,

चाकण ता. खेड, जि. पुणे.

यांना.....

विषय - : पेपर क्रमांक - २०३ चे 'सर्वसमावेशक शाळेस भेट देऊन अहवाल लेखन' संपूर्ण
प्रात्यक्षिक कार्यासंदर्भात माहिती मिळविली बाबत.

कु. नाईकरे सुवर्णा रमेश

रोल नं. ५६ बी.एड द्वितीय वर्ष २०२१-२२

महोदय,

वरील विद्यार्थीनी आमच्या विद्यालयास समक्ष भेट देऊन तिने सर्व प्रकारची शैक्षणिक
माहिती घेतली असून त्या अंतर्गत या विद्यार्थीनीने पेपर क्रमांक - २०३ चे 'सर्वसमावेशक शाळेस
भेट देऊन अहवाल लेखन' संपूर्ण प्रात्यक्षिक कार्यासंदर्भात माहिती मिळविली आहे.

सदर पत्र मागणीनुसार दिले आहे.

मुख्याध्यापक

कर्मवीर भाऊराव पाटील विद्यालय व
ॲड. राम जनार्दन कांडगे कनिष्ठ महाविद्यालय
वाडा, ता. खेड, जि. पुणे.

INTRODUCTION

The proposal involves quantitative phenomenological case study to explore school children perception of their interest / lack of interest / in geography. It is a proposal that the data be collected through test using focus group of 30 students from grade these interviews & test may be backed up by individuals follow up interviews.

The idea is to identify internal & external influences, contributing to their interest levels. It is also proposed to understand students view on teacher personality & professional characteristics & how these can possibly result in a hurt & disappointment about the uncaring attitude of geography teachers.

It is also proposed to study the influence of parents & peers on the school work of the students similarly students own characteristics could be contributing as well such as their performance goals orientation to school work & some psychosocial issues resulting from a need to establish their sense of independence.

It is also proposed to study how more academic support from significant & more practical class activities could contribute.

ACKNOWLEDGEMENT

I would most sincerely like to acknowledge all those individuals who assisted me in completing this research project with good all things are truly possible.

To my principal prof. Dudhawade sir for his motivation. my gratitude to participants who willingly shared their time & experiences.

I am grateful to my research report guide prof. Sathe sir for their valuable guidance these project would not have completed without their enormous help & worthy experience & I am also thankful to Shrihari Kachgunde sir, whenever I was in need they were supported me to solve the problems & help me.

Last but not the least I am really grateful to principal & staff for their valuable help & support.

RESEARCH PROBLEM

The research problem selected by me for this comparative study in geography subject.

The problem titled selected for the research proposal & research report is

"Exploring the perception of Interest / lack of interest or in Geographical mapping or fears of mapping in geography subject of 7th Std. Students."

The research has been conducted in this research help in understanding how students take maps in geography study it helps in analysing the problem & suggestion for improvement.

Students problems in mapping in geography is better understood by performing experiments & survey.

Operational Definition of terms:-

- operational definition of terms refers to a detailed explanation of terms using doing research.

- It is done to standardise the project operation definition of terms used in his research are mentioned below.

~~Students~~ - A school pupil.

Problem - A thing that is difficult to deal with or to understand.

lack - Be without or deficient in.

Exploring - Inquire into or discuss in detail.

~~Fear~~ - An unpleasant emotion caused by the threat of danger, pain or harm.

ASSUMPTION OF RESEARCH.

An assumption is an unexamined belief what we think without realizing we think it our interferences also called conclusions. are often based on assumptions that we haven't thought about critically.

It is an act of faith which does not have evidence to prove or support.

It actually provides a base to develop theories.

In this research that I will get a good response from students & it will have good impact on their studies of geography subject which finally aim to create interest & realizing them the importance of geography subject.

TITLE

Exploring the perception of Interest or Fear of mapping in geography of 7th std. Students in learning of Geography subject.

OBJECTIVES

- To explore problems faced by grade 7th students in studying geography project.
- To explore the role played by the school in developing interest in geography subject by conducting workshops, seminars etc.
- To explore the role played by the parents & home environment in promoting interest in studying maps subject in Geography.

HYPOTHESIS OF RESEARCH

A research hypothesis is a specific clear & testable proposition or predictive statement about the possible outcome of scientific research.

Study based on particular population such as presumed difference between group of particular variable.

- This study is designed to access the hypothesis that the students to learn the maps in geography subject student should have interest in it.
- The above experiment is used throughout the experiment & prove that practice plays a vital role in mapping geography subject to understand the concept very well.
- Research is completely based on how students behave & understand when the experiment will conclude.
- during the study student are monitors in each section.
- Results of each study is noted down for analysis & interpretation.

IMPORTANCE OF RESEARCH

- Research will help to understand any subject & its principles in much better and easier way which will encounter new questions & search for answers of those questions.

- Research means trying something out of the box when it is done such things it will separate one from other students. which will surely attract attention of your tutors as well as which it then benefits extreme need of help from someone who is more knowledgeable than the others.

Research not always a concept that practitioners managers & policy makers respect too often it is seen as an academic activity conducted by others to the profession not with the profession.

- Research education professionals are always learning, finding out things, analyzing information adopting their behaviour according to information received looking to improve & adopting to modern demands.

Need & Significance of Research

Schools are charged with the responsibility of preparing young people to become productive citizens, capable of making worthwhile contributions to society. Inherent in this responsibility is the necessity to adequately engage students in their learning & personal development so that this goal can be realized. How crucial a role "Interest" plays in the learning process.

Researchers have stated that "The level of persons' interest has repeatedly been found to be a powerful influence on learning." Interest is generally viewed as being of two types, personal & situational. The former is said to arise from an intrinsic desire to understand a particular topic which it is claimed can persist for a long time.

It has both cognitive & an effective quality that individuals carry with them from place to place. In contrast, situational interest is extrinsic. It is a kind of spontaneous & interest that can fade as rapidly as it emerges & is almost always phase specific.

- Practitioners have to comply with policy teachers can adopt it to fit individuals need of their pupils.
- Research can find answers to things that are unknown filling gaps in knowledge & changing the way that every individuals work.
- Research must be of high quality in order to produce knowledge that is applicable in the real world.
- It is an invaluable tool for building knowledge that is applicable in the real world, and reliable way to understand the complexities of various issues.
- It is an invaluable to complexities of various issues.

SCOPE OF RESEARCH

- 1] USEfull for finding the solution on problems:-
It enables educationist to find out solution to contemporary problems which have their roots in the past. i.e. it serves the purpose of bringing about reforms in education.

Need for predict future Trends:-

It throws light on present trends and can help in predicting future trends if we understand how an educationist acted in the past, we can predict how they will act in future. Similarly studying the past enables a researcher to understand the factors/cause affecting present trends.

In geography research geographical answers are incomplete without map. Geography student's good answer always incomplete without proper presentation which can only be possible by map.

This subject teach us to be a good analyses & enhance skills, which you can opt for teaching.

LIMITATIONS OF RESEARCH

Though there are many scopes in conducting the research on maps problem in scaling there are limitation too.

First and foremost limitation is that the sample for research may not reflect the exact response.

As every student is unique, the study depend on each child.

Every students grasping capacity is varies it is well known that assembling focus groups can prove challenging & for this study it was no. different.

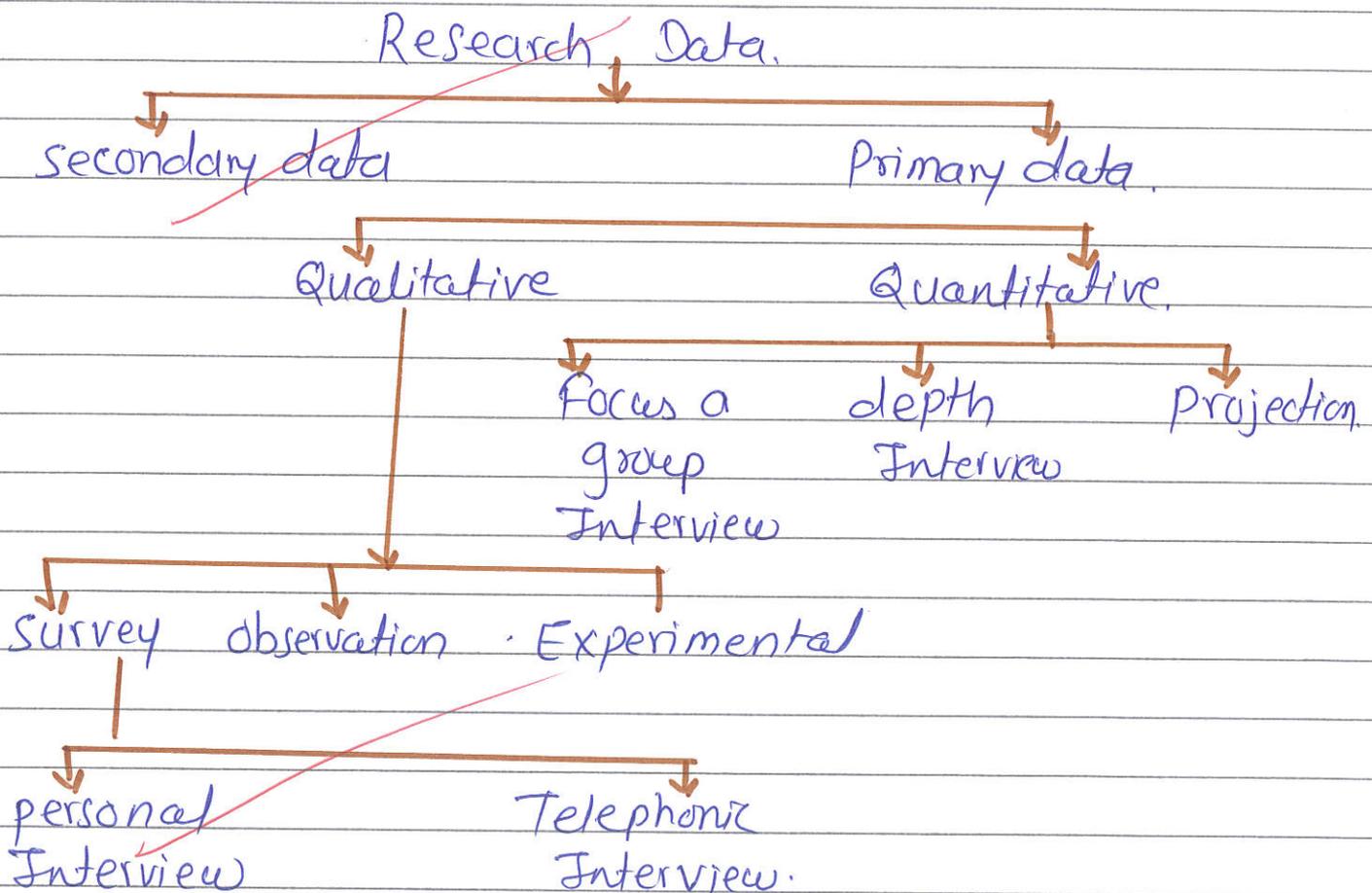
it is not practical to conduct experiments on every students as the IQ of each student differs.

Experiments can also depend on the interest of the student. If help she is not ~~worried~~ well ~~corred~~ in the subject or not intersted then it. is impossible to force such students to develop interest in mapping & in geography.

RESEARCH METHODOLOGY

Research methodology is a way to systematically solve the research problem it is necessary for researcher to know not only the research method but also the methodology.

Here we explain about the type of research data technique.

Research methodology is the specific procedure or techniques use to identify select, process & analyse information of a topic.

To research paper, the methodology section allows the readers to critically evaluate a study's overall validity & reliability.

The main type of research methodologies includes collection, observation, experiments etc.

The research is completely on experimental method.

Experiments with sessions & activities has been conducted on students for 1 month. duration all the responses are tracked & suggestions are given accordingly.

Experimental method is considered to be one of the best methodologies for linguistics study.

POPULATION IN RESEARCH

A research population is generally a large collection of individual or objects that is the main focus of a query.

A research population is also known as a well-defined collection of individual or objects known to have similar characteristics.

In this research I have selected more than 30 students it is a English medium school.

As the population is large in size I will be using one of the sampling technique. All the sampling technique are convenient school students hence one of these is selected for my research.

Sampling in Research.

Sampling refers to the statistical process of selection & studying the characteristics of a relatively small number of items from relatively small form relatively large population of such items to draw statistically valid inference about the characteristics of entire population.

The method of sampling are mainly classified into two types: -

- (1) Probability based method of sampling
- (2) Non-probability based method of sampling.

① Probability based method of sampling.

- (a) Simple random sampling
- (b) Random number.
- (c) Systematic random sampling
- (d) Stratified random sampling
- (e) Multistage sampling
- (f) Area cluster sampling

② Non-probability based method of sampling.

- (a) Incidental sampling
- (b) Quote sampling
- (c) Purpose sampling.

TOOLS FOR DATA COLLECTION

Data collection tools are methodologies employed together data from the targetted selection group of people to assess pre-defined parameters by analysing the data.

Data collection tools include paper questionnaire, interview, case studies, checklists & experiments etc.

- for completing this research paper I would be selecting experiment, checklists & questionnaire & test.

This tools are help to understand students better & meet & exceed expectation.

Various sessions and activities will be conducted & tools will be used that is best for students.

In that final round we would know about the impact of research on student.

STATISTICAL MEASUREMENT

Statistical methods involve in carrying out a study include planning, designing, collecting data, analyzing, drawing, meaningful thereby breathing life into lifeless data.

Here the researcher have chosen 'Tabular & graph presentation of statistical data.'

The data will be prepared based on the performance of each child selected for sampling. Evaluation & assessment will be done in regular intervals.

Analysis & interpretation of data will be noted whenever necessary.

STUDENT LIST

Sr.No.	Student Name
1.	Arjun Patil.
2.	Anagha Shinde.
3.	Ashwin Gujar.
4.	Anushka @aza.
5.	Diksha Vhora.
6.	Durva Pande.
7.	Chaitali Deshmukh
8.	Chinmay Awati
9.	Gargi Kamble.
10.	Gautam Verma.
11.	Ojasvi Ketterkar.
12.	Rutvika Sharma.
13.	Neha Pelapkar.
14.	Pooja Parmar.
15.	Krishikesh Sahane.
16.	Pravine Uttakar.
17.	Swayam Naik.
18.	Shounya Gupta.
19.	Mugdha Dharmadhikari
20.	Shreyas Damkunde.
21.	Siya Chakravarti
22.	Urvi Chouhan.
23.	Tanishk Devare.
24.	Ovi Sangole.
25.	Yukta Benke.

TIME TABLE

The research work is planned according to the timetable mention below.

Research topic decided on -

Guidance taken from in charge -

Permission with students - 25

Research period - 8 days.

Final report prepared on -

Session time with students -

No. of session in a week -

Activity time with students -

Total No. of students - 25

RESEARCH PROCEDURE

Pre-test

Review of literature on the topic of interest /
lack of interest /
fear of subject.

create a research design.

Sampling & data collection.

Data analysis & interpretation.

Implementation of research.

Conduct post-test.

Data Analysis.

Conclusion.

Bibliography

1. k.l.w.l research gate . net / publication .
2. k.l.w.l open edu / content . section .
3. w.l.w.l iiorpub . org .
4. k.l.w.l iednote . com / research . objective .
5. k.l.w.l research . methodology . net .
6. k.l.w.l oco location . com / academia .

Savitribai Phule Pune University

&

Nav Sahyadri Charitabai Trust's
College of Education, Chakan, Pune
B.Ed Two Year Programme-Second Year
Choice Based Credit System-Annual Pattern

Academic Year 2021-22

One Day Online Seminar On

**Enhancing Professional Capacities
(B.Ed Second Year 210 - Basics of Research)**

Programme Schedule

Date: Tuesday 25 January 2022

Sr.No	Details	Time	Resource Persons
1	Anchoring	11.20 am	Prof.Sathe H.D
2	Welcome & Introduction of Workshop	11.25 am	Prof. Dudhawade D.R
Guidance by Resource Persons			
3	B.Ed 210 – Basics of Research	11.30 am to 12.30 pm	Hon.Dr. Sanjay B. Deokar Sou. Nirmalatai Thopate College of Education, Bhor
4	Question Answer Session	12.30 pm to 12.40 pm	Students-Experts Interaction
5	Vote of Thanks	12.40 pm to 12.45 pm	Prof.Mahalle S.V
6	Comparing	12.45 pm to 12.50 pm	Prof.Chandanshive S.B

RESEARCH REPORT

INTRODUCTION

Geography is a very interesting subject because you can apply it in daily life. For location, geomorphological feature, climate, travelling, navigation, weather forecasting. It is closely related to our day to day life.

These subjects teach a person to aware about surrounding, structural formation, various changes which occur naturally or which occur due to human interference. These subjects teach a person to be a good problem solver & that is the key of teaching the pinnacle of success in any career. Finding the efficient way to solve problems inherent in your job is also a skill developed through the study of geography.

Geography has always been the language of science & with the society becoming scientific at a rapid pace it become all the more important to be able to speak & reason in that language.

Most students seem not to be interested in geography as it is challenging & they do not have sense of curiosity. The students are unaware their future job prospects - benefiting themselves & society finally, it appears that most students don't know why they studying geography.

Need of Research

Interest in geography subject. The purpose of this research is to review the literature about interest in mapping in geography subject. Interest is very important to motivate students to learn.

However recent studies show that as children grow, their interest in geography tend to decline.

Geography subject gives student's critical thinking skill, social awareness, general awareness, political understanding & strategic thinking, which is important in various branches of geography and for competitive exams. It should be studied good at school level.

Geography is one of the interesting subject & it has practical knowledge & some interesting facts, then the researcher has curiosity that why student decline their interest in geography subject or fear of mapping in geography.

IMPORTANCE OF RESEARCH

Interest is very important to motivate students to learn especially maps in geography subjects. many problems related to plotting location on map, the pattern to get exact scales on paper, diagrammatic representation and distribution in percentage.

Judging from researcher experience it is bearing for a student to study maps problem & difficult to know it's values without interest.

Interest is powerful motivational process that energizes learning guides academic & career trajectories & is essential to academic success. & if student interest in this subject increase then they will more engaged motivated learning experiences for themselves.

Research problem

The statement of the problem of the research is -

"Exploring the perception of interest / lack of interest in geography map scaling or fear of map & geographical term of 7th std. students."

- has been selected for geography study.
- Problem faced by students are detailed in this research and various session & activities are conducted to know the level of students.
- it helps in understanding how students take geography study.
- proper analysis and interpretation are done.

Operational definition of terms

Geography: → it includes the such topics as quantity, structure, geomorphology, climatology, oceanography, economic / agricultural geography, & change (analysis).

Fear: - An unpleasant emotion caused by the threat of danger pain or harm.

Lack: - Be without or deficient in.

Learning: - The acquisition of knowledge or skill through the study.

Interest: - The feeling of wanting to know or learn about something or someone.

Perception: - The ability to see, hear or become aware of something through the sense.

Exploring: - Inquire into or discuss (a subject) in details.

ASSUMPTION OF RESEARCH

An assumption is an unexamined belief what we think without realizing. We think it our interference are often based on assumptions. That we haven't thought about critically it actually provides base to develop theories in this research that I will get good response from students & it will have good impact on their studies of maps subject.

Which finally is aim to create interest and realizing them the importance of maps in geography subject.

OBJECTIVES OF RESEARCH

To explore the role played by the school in developing interest in geography subject or you can say that removing fears of geography subject by conducting workshops, seminar etc.

To explore the role played by the parents & home environment in promoting interest in studying geography subject.

To explore problem faced by 8th std. student in mapping the geographical data.

HYPOTHESIS OF RESEARCH

A research hypothesis is a specific clear & testable proposition or predictive statement about the possible or scientific research study based on particular population such as presumed difference between group of particular variable.

The above experiment is used through out the experiment & prove that practise play a vital role in geography subject to understand the plotting of map & the understand concept very well.

Research is completely based on how student behaves & understand when the experiments will conduct.

SCOPE OF RESEARCH

The scope of geography is huge than our imagination.

Geographical scope has to do with the physical location to which the proposed research would be undertaken.

Students are required to summarize in one paragraph the characteristics of the location such as population size, bordering communities etc.

In geography research geographical answers are incomplete without map. A geography student's good answer always incomplete without proper presentation which can only possible by mapping.

This subject teach us to be a good analyser & problem solver. which you can opt for teaching.

LIMITATION OF RESEARCH

Through there are many scopes in conducting the research on geography mapping problem there are limitation too.

First & foremost limitation is that the sample for research may not reflect the exact response.

As every student is unique. The study depend on each child.

Every student grasping capacity is varies. It is well known that assembling focus groups can prove challenging & for this study it was no different.

It is not practical to conduct experiments on every student as the IQ levels of each student is different.

Experiments can also depends on the Interest of the student. If he/she is not well versed in geography or not interested then it is impossible to force such students to develop interest in solving the geographical representation on maps and map scales.

Advantages of using Test as data collection tool.

- ① It is widely used in educational research to obtain information about certain condition of practices & to inquire into opinions & attitudes of an individuals.
- ② Easy technique to collect data i.e. not so much 'technical knowledge is required'
- ③ Students' understanding over a concept can be measured by performing a test.

CONCLUSION

Researcher first looked on English medium school which gave prime importance to learning by doing & was willing to spend time.

Give permission of 7th standard students were selected as sample by systematic sampling & 19 students were selected.

A subgroup of population was selected to answer because as researcher observes the related problems of lack of interest or you can say that fear of that subject so the researcher wants to find the reason & cause behind the research problem.

Nav Sahyadri Charitable Trust's
College of Education(B.Ed), Chakan
 Tal- Khed, Dist- Pune410501
S.Y.B.Ed. 2019-2020

BED 211 : Drama And Art in Education

Activity III. Visit to an art gallery/ exhibitions/cultural fests

Name of the Students: Mr./Mrs. Vaishali S. Patkar Roll No. 63

EVALUATION SCHEME

Rating Scale 1) Unsatisfactory 2) Average 3) satisfactory 4) Good 5) Excellent

No.	Criteria	1	2	3	4	5
1	Introduction					
2	Objectives of the visit				✓	
3	Selection of place for visit				✓	
4	Planning of visit					✓
5	Theme of the exhibition/Gallery/cultural fests				✓	
6	Information about the artist					✓
7	Actual experiences of the visit				✓	
8	Aesthetic values reflected in the exhibition/Gallery/cultural fests				✓	
9	Edutainment through the visit				✓	
10	Overall Impression of the report				✓	
Total Marks -50					✓	

Date

 Signature of Professor In-charge

अनुक्रमणिका

१) प्रस्तावना

२) क्षेत्रभेदीचे उद्दीष्ट्ये

१) फलेची जाणीव होणे.

२) विविध फलावुंगांना वाव देणे.

३) विद्यार्थ्यांमध्ये फलात्मक भाव निर्माण करणे

४) फलेची आवश्यकता निर्माण करणे.

५) फलेची आवश्यकता निर्माण करणे.

३) क्षेत्रभेदीचे विभाग.

४) क्षेत्रभेदीचे नियोजन.

५) विविध फलाकार / फलेची माहिती.

६) क्षेत्रभेदीचा प्रत्यक्ष अनुभव.

७) क्षेत्रभेद देण्यासंबंधीचा अनुभव.

८) फला क्षेत्राला भेट देण्यासंबंधीची थीम.

९) शैक्षणिक महत्त्व.

१०) साशश.

क्षेत्रभेदीची अदिष्टे

१) फलेची जाणीव होणे.

२) विविध फलावुणांना वाव देणे.

३) बी. एड - च्या विद्यार्थ्यांमध्ये फलात्मक भाव
निमिती करणे.

४) अभिरुची निमिती करणे.

५) अभिवृत्ती निमिती करणे.

६) फलेला आत्मसात करून विद्यार्थ्यांना तसेच
दरतील लोकांमध्ये भावुड निमिती करणे.

७) मुलांना विविध फलेच वाच देण्यासाठी.

नियोजन

जवसह्याद्री चॅरिटेबल ट्रस्ट चाफण, बी. एड. छांगा २५ च्या प्रात्यक्षिका अंतर्गत सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठातील ललित कला केंद्राला भेट द्याचें नियोजन केलें. आम्ही, बी. एड. छांगा कॉलेजमध्ये एकत्रित येऊन अध्यापकांसावन विचार विनिमय करून जाव्याचें नियोजन करण्यत आलें.

अध्यापकांनी सांगितल्याप्रमाणें आम्ही स्विकेजण या विवेची स्फाकी १० वाजना नॅकडाव चाफणील स्टॉपर एकत्रित आलो. व जंतर विद्यार्थी संख्येनुसार प्रा. मानें मॅडम व प्रा. मॅडनपर मॅडम यांनी वाड्याची व्यवस्था केली. व नियोजनानुसार आम्ही वरोवर त्यांनी सांगितलेल्या वेळें विद्यापीठांत पाहचलो.

त्यानंतर विद्यापीठातील ललित कला केंद्राला भेट द्यासाकी कॉलेजचे प्रा. माकी मॅडम, प्रा. मानें मॅडम व प्रा. मॅडनपर मॅडम व इतर प्राध्यापक वगिनी परवाजगी वतली.

विविध फलाफार / फलेची माहिती

नवसह्याद्री चारिटेबल ट्रस्ट चाफळ, वी. एड छात्रा प्रात्यक्षिका अंतर्गत साकोबाई फुले पुणे विद्यापीठातील ललित कला केंद्राला भेट दिली. त्या केंद्राला भेट दिल्यावर त्या केंद्रातील नृत्यशैली बद्दल माहिती घेतली. नृत्यामध्ये दोन प्रकारच्या नृत्यांची माहिती आम्हाला नथील त्वा डॉ. परिमल फडके सर यांनी दिली. डॉ. परिमल फडके सर यांनी भरतनाट्यम व पथकली अशा दोन प्रकारे मधील प्रसिध्द नृत्यांची माहिती दिली.

नसंय नथील नृत्य शिफत असलेल्या विद्यार्थ्यांनी आम्हाला अप्रतिम असे नृत्य सादर करून दाखविले. यात प्रणव आणि अक्षय यांनी भरतनाट्यम तर मान्सी आठवत व हिमाली यांनी पामथील माहितीबद्दम अशा प्रकारचे नृत्य सादर करून दाखविले

भरतनाट्यम :

भरतनाट्यम ही एक अभिजात दक्षिण भारतीय नृत्यशैली आहे. या शैलीचा उगम दक्षिण भारतातील मंदिरमध्ये झाला. ही एकल नृत्यशैली असून भरतमुनींच्या नाट्यशास्त्रावर आधारित आहे. भरतनाट्यमचे सादरीकरण कर्नाटकी संगीताच्या साथीने होते. या नृत्य पध्दतीवर प्राचि संस्कृतीचा प्रभाव आहे. यात मृदंगम, तालम, वीणा, वासरी, वटम आदि वाद्यांची साथसंगत असते. येन्नथा पौन्नथा शिवानंद आणि वडिवेल या तंजावूर वैद्य म्हणून मान्यता पावलेल्या संगीतकारांनी या नृत्याचा मागमि रचला. आणि त्याच प्रमाणे आजही नृत्य प्रस्तुती करण्याची पध्दत आहे. सुरवातीला मंदिरात केली जाणारी ही कला नंतर राजदरबारात आणि रंगमंचावर सादर केली

केली जाळू लागली. पूर्वी देवपूजेचा भाग म्हणून देवदासी देवकीन नृत्य करत. देवालयाना आणि देवदासीना राजाक्षय असं. या नृत्यास दासीनृत्य या नावानेही संबोधले जाई. भरतनाट्यम विद्यार्थी सुवर्णास वृंगरु शिवाय नाचणे शिकतात. ज्यावेळी गुरुंस वाटत की विद्यार्थ्यांचा पुरेशी तयारी झालेली आहे. तेव्हा गुरु विद्यार्थ्यांकडून सलगाई पूजा करवून घेतात. व त्यावेळी वृंगरु प्रदान केले जातात. अधिक स्वप्नर शिक्षणानंतर विद्यार्थ्यांनी एकत्राचे किंवा एकटीने संपूर्ण कार्यक्रम करणे अपेक्षित असते. याला संरंगम असे नाव आहे.

भरतनाट्यम ही नृत्य शैली परंपरेनुसार केवळ स्त्री नै सादर करण्याची एकल नृत्य शैली आहे. पण संरंगमावर नटगणार, भृंगो, वादक, गायिका, व्हाद्यवादी आणि वास्यी - वादक असे साथदार असतात. भरतनाट्यम पूर्वी मंदिरातील देवदासींकरे केला जाई. ती काल सरस्वती, मंगला, पिल्ले, रूपमंगली देवी आदी भरतनाट्यमचे त्रैलोक्य कलाकारांपैकी काही नाव आहेत.

कथकली :

कथकली किंवा कथकली ही केरळ राज्यातील नृत्यशैली आहे. कथा याचा अर्थ आहे गोष्ट आणि कली याचा अर्थ आहे खेळ. आपले भाव आणि मूद्रा यांच्या आधारे पौराणिक कथांचे सादरीकरण यामध्ये केले जाते. महोत्सवा वल्लथल येना या कलाप्रकाराच्या पुनरुज्जीवनाचे त्रय दिले जाते.

नृत्यप्रधान अंगाने त्यांनी पूजाच्या लीलांचे सादरीकरण करण्यास सुरवात केली. आणि कथक नृत्यशैलीचा जन्म झाला.

कथकची तीन प्रमुख धरांनी आहेत.

- १) जयपूर धरा
- २) लखनौ धरा
- ३) बनारस धरा
- ४) रायगड धरा

इतर शास्त्रीय नृत्य प्रकारांच्या तुलनेत कथकमध्ये पाय तसे ठेवले जातात. यामध्ये विशू महेराज, मन्नीषी साठे, नंदकिशोर यांसारखे कलाकार कथक नृत्य प्रकारात प्रसिद्ध आहेत.

मोहिनीअट्टम :

मोहिनीअट्टम हे फक्त मधील प्रसिद्ध नृत्यांघोरी एक आहे. हे नृत्य मंदिरांमध्ये सापर केले जात असत व त्यामधून दक्षिण अट्टम नृत्यांगणा तयार होत असत. हे नृत्य नाचकपणे प्रेक्षकांचा भाव आणून केले जाते. मोहिनी अट्टम हे पारंपारिक रित्या स्त्रीयानी साकारलेले एकाच नृत्य आहे. संगितातील गायन स्वता नर्तिका किंवा स्वतंत्र गायकांद्वारे होत, मोहिनीअट्टमचा स्वतः प्रथम अधिकृत छलेश्व साठेकरा शतकातील लघुदरमाला ह्या ग्रंथात सादर केला.

१८ व्या शतकात या नृत्यफलेची पद्धतीरूपेने रचना करण्यात आली. ब्रिटीश काळात या नृत्यफलेकडे देवदसी, वेश्या व्यवसाय पद्धती मधून उपहासाने पाहिले जात असे. १९३१ ते १९३८ ह्या काळात विविध कायदे आणून यावर बंदी करण्यात आली.

क्षेत्रभेटीचा प्रत्यक्ष अनुभव

या क्षेत्राला भेट देत असतांना नथील
वृजावृक्षा प्रभुत्व फलवृक्ष आणखीनच होते
निमणि झाला. या क्षेत्राला भेट दिल्यामुळे नृत्यावृक्ष
भरपूर माहिती मिळाली व एक फलात्मक भाव
निमणि झाला. या क्षेत्रभेटीमुळे केवळ राज्यातील
प्रसिद्ध नृत्य शैली प्रकाशची माहिती मिळाली
हे नृत्य करताना पुढला प्रकाशचे
वाक्य, पेशाव, स्वर व मुद्रा वापरल्या जाताना
याचा परिचय झाला. ह्या नृत्यांगणा प्रशासकाने
न्यास होताना व याने पुढील आपले संपूर्ण
आयुष्य घालवले. याची सुध्या सर्वोत्तम माहिती
जालत झाली. व हे सर्वकें अनुभवताना नृत्यावृक्षी
बाहेर व आवड निमणि झाली.

या क्षेत्रभेटीचा अनुभव खुप फलात्मक
व अविस्मरणीय स्वरूपाचा होता.

क्षेत्रभेट घेण्यासंबंधीचा अनुभव

नवसह्याद्री सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापिठांतर्गत
बी. एड. चॅरिटेबल टस्ट अँड एज्युकेशन
द्वितीय वर्ष छात्रा २११ च्या प्रात्यक्षिका-
अंतर्गत ललित कला कक्षाला भेट दिली. त्या
क्षेत्रभेटेचा अनुभव हा कलात्मक व आविश्कारात्मक
होता.

त्या कक्षातील नृत्य शैलीतील छात्रा व
नथील नर्तक छात्राबद्दल डॉ. परिमल फडके
यांना भेटून कलेविषयी अख्यूर अखिल अशी
माहिती मिळाली. व कलेविषयी एक आदर्शपूर्ण
भाव निर्माण झाला. नथील छात्रा विद्यार्थ्यांनी
नृत्य शैलीतील फोटी नृत्य प्रकार सादरीकरण
करण मनोरंजनात्मक वातावरण तयार करून ;
नृत्या वेदल आणखीनच जास्त निर्माण केली ;

कला क्षेत्राला भेट देण्यासंबंधीची थीम

कला क्षेत्राला भेट देण्याचे कारण की, त्या फलवपुल संपूर्ण माहिती मिळवी व फलचे विविध वृणदर्शन माहित होण्यासाठी या क्षेत्राला भेट देण्यात आली.

प्रत्यक्षाच्या अंगाने काहीना काही फलवृण अस्तित्. आपल्यातील फलवृणांची आकृष्य व्हावी म्हणून या क्षेत्राला भेट देण्याचे ठरविले. या क्षेत्राला भेट दिल्यावर नृत्या संबंधीची माहिती मिळाली. फरक राखील प्रसिध्द अशा नृत्याची माहिती व्हावी व ती फला पक्षाप्रकारे अवगत केली जाते. याचे ज्ञान मिळव हा यामागचा हेतु होता. या नृत्यमध्ये विविध प्रकार व मुद्रा आढळून येतात. त्या खालील प्रमाणे आहेत.

१) अस्तनाट्यम

२) फथफ

३) फथफली

४) फुडियादूम

५) फुचियुडी

६) माणपुरी

७) माहिना अदूम

८) आडिसी

शैक्षणिक महत्त्व

कलेची आपली कुठलेही शिक्षण घेऊन असतांना कलेची साथ लागते. कलेचे शिक्षण दिल्याने ते जास्त प्रभावी ठरते. कलेमुळे अनेक विषयांचा अर्थवाचक ज्ञान प्राप्त होतो. काही कलेचे पारंपारिकरित्या शैक्षणिक महत्त्व जाणवतं. कलेला शिक्षणात जास्त महत्त्व दिले जाते.

मात्र कलेचा प्रश्न वेगळा आहे. स्वर्णा जाडगात्रा. या विश्वातील प्रत्येक गोष्टीचे एकमेकला ज्ञान सांगणारा, प्राथमिक तरुणा पुढी इत्यादीवर जीवन कसे जगावे हे कलेचे मातृसाला शिक्षण.

सारांश

स्वाविशीषाई फुल पुढी विद्यापिठालील ललित केंद्राला अट दिल्यानंतर कलेविषयी अज्ञानाचा आडर वाटू लागला. "इमा अड अट गॅलरी" या प्राथमिक कार्यशाळा मोलाचे मार्गदर्शन लागले. नाट्य व कला यावरून अर्थवाचक ज्ञान मिळाले. व हे प्राथमिक कार्य पुढी करण्यास पुरक ठरली माहिती मिळाली.

Seem

CENTRE FOR PERFORMING ARTS, GURUKUL
ललित कला केंद्र, गुरुकुल

Savitribai Phule Pune University, Pune 411007, INDIA

Dr. Praveen Bhole
Head

Ref. No. : CPA/ 19/878

Date: 22/10/2019

प्रति,
मा. प्राचार्य
NSCT College of Education
चाकण, खेड
पुणे

विषय: बी.एड. छात्रअध्यापक प्रात्यक्षिक कार्यासाठी नाट्यशास्त्र विभागास
भेट व मार्गदर्शन मिळणेबाबत...

स. न.,

वरील विषयान्वये असे प्रमाणित करण्यात येते की, बी. एड. अभ्यासक्रमातील कोर्स क्र. २११ 'Drama and Art in Education' अंतर्गत छात्रप्राध्यापक प्रात्यक्षिक कार्य करण्यासाठी नाट्यशास्त्र विभागामध्ये भेट देऊन गेले. त्यांना विषयासंदर्भात मार्गदर्शन मिळाले.

छात्रशिक्षकाचे नाव : - वंशाली शाशिम पेटकर
रोल नं : - 63

डॉ. प्रवीण भोळे

प्राध्यापक व विभागप्रमुख
ललित कला केंद्र (गुरुकुल)
सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ

अनुक्रमणिका

अ. नं.

तपशील

१)

प्रस्तावना

२)

ऋणनिर्देश

३)

उत्पादनाची ओळख

४)

उत्पादन विकासाचा उद्देश

५)

उत्पादन प्रक्रियेचे ज्ञानात्मक विवेचन

६)

उत्पादनाचे नियोजन व मांडणी

७)

उत्पादनाचा विकास

८)

उत्पादनाची उपयुक्तता

९)

उत्पादनाचे सादरीकरण

१०)

शैक्षणिक सादरीकरण उपयोजिता

११)

अभिप्राय

१२)

समारोप

प्रस्तावना

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठांतर्गत शैक्षणिक वर्ष 2019-2020 या वर्षात नवसह्याद्री अध्यापक महाविद्यालय चाकणचे बी.एड द्वितीय वर्ष पेपर क्र 292 उद्योजकता विकास या प्रात्यक्षिक कार्यासाठी एका कंपनीला भेट देण्यात आली. 'प्लाझमा नायट्रेशन टेक्नॉलॉजी प्रा. लि. आंबेडी रोड या ठिकाणी ही भेट देण्यात आली होती.

कमीतकमी उत्पादन अपेक्ष्य व जास्तीत जास्त नफा ही उद्दिष्ट्ये डोक्यासमोर ठेवल्यास उत्पादकांना आपल्या उद्योगधंद्यात यश मिळविण्याची शक्यता जास्त असते. उत्पादन स्थळाची निवड योग्य तऱ्हेने केल्यास उत्पादन खर्चात कपात होते. कमीतकमी उत्पादन खर्चात उत्पादन कसे होईल, याकडे उत्पादकांचे लक्ष असते.

कोणत्याही वस्तूचे उत्पादन हे चार निरनिराळ्या घटकांचे सहकार्याचे फळ असते. यामध्ये जलपुरवठा, भूमी, कुशल तसेच अकुशल कामगार, भांडवल आणि यंत्रे किंवा अवजारे यांचा समावेश होतो. मानवी गरजांची तृप्ती करणारी कोणतीही कृती उत्पादनामध्ये मोडते.

त्रेडोनिर्देश

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठांतर्गत शैक्षणिक वर्ष 2019-2020 या वर्षात नवसह्याप्री अध्यापक महाविद्यालय चाकणने बी.एड. द्वितीय वर्ष पेपर क्र- 292 या उद्योजकता विकास विषयाचे प्रात्यक्षिक कार्य पूर्ण केले. हे प्रात्यक्षिक कार्य पूर्ण करण्यासाठी 'प्लाझमा नायट्रेशन टेक्नॉलॉजी प्रा. लि. आकंदी रोड' या कंपनीला भेट देण्यात आली.

या भेटीदरम्यान सर्व छात्रअध्यापकांनी ही कंपनी जातून फिरून पाहता आली. कंपनीमध्ये उत्पादन निर्मितीची प्रक्रिया आम्हांला अभ्यासता आली. यावेळी कंपनीचे जयरेक्टर श्री. आशिष बोरले सर यांचे B.Ed. छात्रअध्यापकांना मोलाचे मार्गदर्शन लाभले. त्याबद्दल मी श्री. आशिष बोरले सरांची त्रडणी क आहे.

अशा प्रकारे उद्योगविश्वाची जवळून सफर घडवणारी ही भेट आमच्यासाठी अविस्मरणीय ठरली. या भेटीसाठी आमच्या महाविद्यालयाचे प्राचार्य सर व प्रा. माने मंडम व इतर प्राध्यापकांची शतःश त्रडणी सहित राहिल.

उत्पादनाची ओळख

उद्योजकता विकास या विषयाचे प्रात्यक्षिक कार्य पूर्ण करताना 'प्लाझमा नायट्रेशन टेक्नॉलॉजी प्रा. लि.' या कंपनीची औद्योगिक भेट घेण्यात आली.

या कंपनीमध्ये दोन प्रकारची उत्पादने घेतली जातात.

१) उत्पादित केले जाणारे जॉबस् - नायट्रेशन प्रक्रियेतून तयार झालेले जॉबस् हे इतर कंपन्यांकडून कच्चा माल म्हणून मागवले जातात.

उदा. फेरुल, नॉडलॉक, मोल्ड, प्लॉस्टिक मोल्ड इत्यादी ते विविध कामांसाठी उपयुक्त असतात. म्हणून बनवले जातात. ते तयार झालेले जॉबस् ल्युब फिटींगमध्ये, पंप इंडस्ट्री इंडस्ट्रीमध्ये, रेल्वे डिफेन्समध्ये अशा विविध ठिकाणी वापरले जातात.

२) सोलर सिस्टिम :- या कंपनीमध्ये सोलर सिस्टिमची किट बनवली जातात. ही सिस्टिम बनवण्याचे कामदेखील ही कंपनी करते. याद्वारे सौरदुर्जा निर्मितीचे काम होते. विविध कंपन्या, संस्था, कॅम्प बँका, शाळा तसेच घरांमध्येही सोलर सिस्टिम फिटींग करून देण्याचे काम ही कंपनी करते.

उत्पादन प्रक्रियेचे ज्ञानात्मक विवेचन

प्रात्यक्षिक कार्य 212- उद्योजकता विकास करण्यासाठी 'प्लाझमा नायट्रेशन टेक्नॉलॉजी प्रा. लिमिटेड' या कंपनीची औद्योगिक क्षेत्रभेट घेण्यात आली. या भेटीदरम्यान कंपनीतील उत्पादन प्रक्रिया समजावून घेण्यात आली.

१) या कंपनीमध्ये प्रामुख्याने दोन प्रकारचे उत्पादन घेतले जाते हे समजले.

२) कच्च्या मालावर प्रक्रिया करून त्याचे पक्क्या मालात रूपांतर केले जाते.

३) सौरदुर्जा मिळवणारी सोलर सिस्टिम आणि विविध ठिकाणी उपयोगी पडणारे जॉब्स या दोन्ही उत्पादनांची ओळख झाली.

४) दोन्ही प्रकारच्या उत्पादनांची उत्पादनप्रक्रिया समजली आणि प्रत्यक्ष पाहिली.

५) कंपनीमध्ये कोणती उपकरणे व साधने लागतात हे मग प्रत्यक्ष पाहिले.

पावर फेल्युअर झाले तर प्रक्रिया बंद
आस असते. जनरेटरचा वापर खर्चिक असल्यामुळे
कंपनी शक्यतो जनरेटर वापर करत नाही.

अशा विविध प्रकारांमुळे कंपनीच्या
दोन्ही उत्पादनांचे नियोजन व मांडणी पडताकून
पाहण्यात आली.

सोलर मुळे कार्बनचे उत्सर्जन कमी होते.

होते. सोलर सिस्टिममुळे पर्यावरणाची हानी टळते.
सोलर सिस्टिमचे कीट बसवून देण्याचे कामदेखील
कंपनीद्वारे केले जाते. भविष्याच्या दृष्टीने उपलब्ध
नैसर्गिक साधनसामग्रीचीही बचत करण्यासाठी
सोलर सिस्टिम उपयुक्त आहे. या उर्जेच्या वापरामुळे
11.2g wwt सोलर उर्जेमुळे 11.2g m कार्बनचे उत्सर्जन
कमी होते. त्यामुळे पर्यावरणातील तापमानवाढीलाही
आळा बसतो.

Plasma Nitration technologies quality policy पोस्टर

उत्पादनाचे सादरीकरण

प्लाझमा नायट्रेशन टेक्नॉलॉजी या कंपनीमध्ये निर्माण होणारी उत्पादने ही संख्येने दोन आहेत.

१) नायट्रोजन प्रोसेसिंग करून तयार केलेले जॉबज हे इतर कंपन्यांमध्ये पार्ट्स म्हणून वापरले जातात. त्यामुळे हे जॉबज मागणीनुसारच प्रोसेस करून दिले जातात. थोडक्यात त्यांचे सादरीकरण 'मागणी तसा पुरवठा' या तत्वावर आधारलेले आहे.

२) तसेच सोलर सिस्टिमच्या किटची जोडणीही ऑर्डर प्रमाणेच केली जाते. जिथून या किटची मागणी येईल तिथे तिचा पुरवठा होत असतो.

सोलर सिस्टिमची जोडणी करताना.

प्रा. माने मैडम, इतर प्रध्यापक व B.ed II छात्राध्यापक

प्लासमा कंपनीतील मशीन

Navsahyadri Charitable Trust's

COLLEGE OF EDUCATION (B.ED)

Chakan, Tq - Khed, Dist - Pune - 410501

B.Ed. 212 : Entrepreneurship Development

(उद्योजकता विकास)

Name of Student : Mr/Mrs.....स्वाती विनयकुमार मडने.....Roll No.....१४

Practical : Interview of Publisher/Entrepreneur

(प्रकाशक/उद्योजक यांची मुलाखत)

EVALUATION SCHEME

Rating Scale 1) Unsatisfactory 2) Average 3) Satisfactory a) Good 5) Excellent

No.	Criteria	1	2	3	4	5
1	Introduction					
2	Objectives of interview					
3	Planning & Schedule of Interview					
4	Execution of Interview					
5	Response given by the Publisher					
6	Analysis on interview data					
7	Interpretation of interview data					
8	Conclusions from interview					
9	Educational implication					
10	Overall impression					
	Total Marks - 50					

Date

Obtained Marks

Signature of Professor In-charge

प्रस्तावना

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठांतर्गत शैक्षणिक वर्ष 2018-2020 या वर्षात नवसह्याद्री अध्यापक महाविद्यालय चाकणने बी.एड द्वितीय वर्ष पेपर क्र 292 या विषयाचे उद्योजकता विकास या विषयांतर्गत उद्योजक यांची मुलाखत हे प्रात्यक्षिक कार्य पूर्ण केले.

सध्या संपूर्ण राष्ट्रातच प्रारिद्रय बेकारी या समस्या भेडसावत आहे तर दुसरीकडे सुशिक्षित बेकारांची संख्या वाढत आहे. पदवीच गाठोड हातात घेऊन नोकरीच्या शोधात जेव्हा युवकांची भटकंती सुरू होते तेव्हा त्यांच्या असे लक्षात येते की बाजारात मागणीपेक्षा पुरवठा जास्त अशी परिस्थिती आहे. त्यामुळे युवकांमध्ये विपन्नवस्था, दारिद्रय मागासलेपण आणि आर्थिक समस्या निर्माण होतात.

उद्योजकाची मुलाखत घेतल्यामुळे नोकरीच्या तुलनेत व्यवसायात मिळणाऱ्या नफ्याची जाणीव होते. उद्योजकता ही देशाची संपत्ती असते. आणि अनेक तरूणांमध्ये उद्योजक प्रवृत्ती दडलेली असते. या प्रवृत्तीला प्रेरणा दिली तर त्या तरूणांमधून चांगला उद्योजक जन्माला येतो. जो पुढे जाऊन देशाच्या संपत्तीत भर घालू शकतो.

मुलाखतीची उद्दिष्ट्ये

- १) छात्र अध्यापकांना उद्योजकता विकासासंदर्भात शोधक वृत्ती निर्माण करून प्रत्यक्ष अनुभव देण्याचा प्रयत्न करणे.
- २) छात्र अध्यापकांना उद्योजकतेसंबंधी अभिवृत्ती विकसित करण्याची संधी उपलब्ध करून देणे.
- ३) छात्र अध्यापकांच्या उद्योजकतेविषयी नकारात्मक असलेला दृष्टीकोन सकारात्मक करून त्यांना प्रेरणा देणे.
- ४) छात्र अध्यापकांच्या जीवनाकडे पाहण्याचा दृष्टीकोन विशाल करण्यास मदत करणे.
- ५) छात्र अध्यापकांना परिसरातील यशस्वी उद्योजकाला भेटून त्यांच्या उद्योग धंद्याबाबतचे चिकित्सक मत मांडण्यास प्रवृत्त करणे.
- ६) प्रशिक्षणाची विद्यार्थ्यांमध्ये भ्रमप्रतिष्ठा, जिद्द, जोपासण्याच्या गरजेची जाणीव करून देणे.
- ७) यशस्वी उद्योजकतेसाठी आशावादी विचार, कष्ट, वेळेचे काटेकोर नियोजन, दृशेवी वृत्ती, सचोटी या गुणांची आवश्यकता जाणून घेणे.
- ८) छात्र अध्यापकांना उद्योगधंद्यासाठी लागणाऱ्या भांडवल, यंत्रसामग्री, मनुष्यबळ, विक्री या बाबींची माहिती करून देणे.

मुलाखतीचे नियोजन

मुलाखतीसाठी कुस्की, चाकण येथील प्लाझा नायडेशन टेक्नॉलॉजी प्रायव्हेट प्रायव्हेट लिमिटेड या कंपनीची निवड करण्यात आली होती.

292 या उद्योजकता विकास विषयांतर्गत उद्योजक यांची मुलाखत या प्रात्यक्षिकासाठी सदर कंपनीचे डायरेक्टर आशिष विष्णू बोरले सरांची आम्ही छात्रअध्यापकांनी मुलाखत घेतली.

आमच्या महाविद्यालयात कार्यरत असलेल्या या विषयाच्या प्राध्यापिका संगिता माने मैडम यांनी या मुलाखतीचा परवानगी घेऊन वेळेचे नियोजन केले. वेळेनुसार आम्ही सर्व छात्रअध्यापक ठरलेल्या ठिकाणी जमलो व मुलाखतीसाठी पोहोचलो.

आशिष बोरले सर यांनी आम्हांला उद्योजकतेविषयी व कंपनीच्या संदर्भात अतिशय मार्मिक असे मार्गदर्शन केले व अतिशय उत्कृष्ट माहिती देऊन त्यांचा कार्य प्रवास सांगितला.

मुलाखतीमध्ये आम्ही सर्व छात्रअध्यापकांनी आपल्या शंका व प्रश्न बोरले सरांसमोर मांडले. त्यांनीही आमच्या प्रश्नांचा आदर करत त्यांचे निरासन केले. मुलाखतीनंतर आभार प्रदर्शनाचा कार्यक्रम ठेवला व नंतर आभार प्रदर्शनाचा कार्यक्रमामध्ये आमची सहकारी छात्रअध्यापिका अर्चना पोखरकर व पल्लवी नवले यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. सौनाली नाईकडे हिने आशिष बोरले सर व प्राध्यापक वगळीचे आभार मानले. उद्योजकता विकास या विषयाच्या विषयप्रमुख प्राध्यापिका संगिता माने मैडम

मुलाखतीची अंमलबजावणी

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठांतर्गत शैक्षणिक वर्ष 2019-2020 या वर्षात नवसद्याप्री अध्यापक महाविद्यालय चाकणचे बी.एड. द्वितीय वर्ष पेपर क्र 292 उद्योजकता विकास या विषयाचे उत्पादक यांची मुलाखत हे प्रालयिक कार्य पूर्ण केले. या प्रालयिकासाठी कुरुकी चाकण येथील प्लाझा नायट्रेशन टेक्नॉलॉजी प्रायव्हेट लिमिटेड या कंपनीचे डायरेक्टर मा. श्री. आशिष शे बोरले सर यांची मुलाखत घेण्यात आली.

१४ फेब्रुवारी 2020 या दिवशी सकाळी ठिक १०:३० ते १२:३० या वेळेत मुलाखत घेण्यात आली. मुलाखतीचा विषय उद्योजकते - विषयी व उत्पादनाविषयी मुलाखतकर्त्यांची या मुलाखतीदरम्यान आम्ही सर्व छात्रअध्यापकांनी आशिष सरांना खूप प्रश्न विचारले व सरांनीही आमच्या प्रश्नांचा आदर करत समाधानकारक उत्तरे दिली.

मुलाखतीनंतर आशिष सरांनी आम्हां सर्व छात्रअध्यापकांना त्यांच्या कंपनीची पाहणी त्यांच्या बरोबर स्वतः फिरून त्यांच्या उत्पादनाविषयी छात्रअध्यापकांनी छायाचित्रे ते रेकॉर्डिंगद्वारे माहितीचे संकलन केले.

शेवटी कंपनीचे डायरेक्टर श्री आशिष बोरले सर यांचा सत्कार करण्यात आला व नवसद्याप्री अध्यापक महाविद्यालय बी.एड द्वितीय वर्ष छात्रअध्यापकांनीच्याव प्रध्यापकांच्या वतीने आभार मानण्यात आले.

मुलाखतीचे विश्लेषण

प्लाझमा नायट्रेशन टेक्नॉलॉजी प्रायव्हेट लिमिटेड या कंपनीचे डायरेक्टर मा. श्री. आशिष बोरले सर यांची मुलाखत घेण्यात आली. त्या मुलाखतीत विचारलेले काही प्रश्न पुढीलप्रमाणे :-

१) उद्योजक यांचे नाव, गाव व पत्ता काय ?

→ उद्योजक यांचे नाव श्री. आशिष बोरले सर असून ते विदर्भातील मलकापूर येथील आहेत.

२) कंपनीचे नाव काय आहे ?

→ कंपनीचे नाव प्लाझमा नायट्रेशन टेक्नॉलॉजी प्रायव्हेट लिमिटेड हे आहे.

३) कंपनीमध्ये कोणी भागीदार आहे का ?

→ होय. कंपनी श्री आशिष बोरले सर व श्री. राजाराम भुतारे सर यांच्या भागीदारीत आहे.

४) कंपनीमध्ये किती कामगार आहेत व कंपनीचे कामकाज कसे चालते ?

→ कंपनीमध्ये एकूण १२ कामगार असून कंपनीचे कामकाज एकाच शिफ्टमध्ये चालते. गुरुवारी कंपनीला साप्ताहिक सुट्टी असते.

५) कंपनी सुरू करण्यासाठी प्रामुख्याने कोणत्या गोष्टींचा विचार करावा लागतो ?

→ कंपनी सुरू करण्यासाठी प्रामुख्याने जागा, भांडवल, वीजपुरवठा, कामगार व जलपुरवठा या गोष्टींचा विचार करावा लागतो.

मुलाखतीचा निष्कर्ष

उद्योजकता विकास या विषयांतर्गत उद्योजक श्री. आशिष बोरले सर यांची आम्ही सर्व छात्राध्यक्षापकांची मुलाखत घेतली.

या मुलाखतीतून आम्हांला अपेक्षित उद्दिष्ट्ये साध्य करता आली. त्याचबरोबर उद्योजकतेसंदर्भात ज्ञानार्जन झाले. याअंतर्गत कंपनी, उद्योगनिर्मितीसाठी आवश्यक बाबी, भांडवल, कामगार, वर्ग जागा, वीज तसेच पाणीपुरवठा या बाबींची गरज व महत्त्व समजले. उद्योजक बनवून घ्यासाठी आवश्यक गुणवैशिष्ट्ये व स्वभावामध्ये करावे लागणारे बदल या गोष्टींची जाणीव झाली.

या मुलाखतीमुळे आमचा आत्मविश्वास वाढला व उद्योजक बनण्यासाठी प्रेरणा मिळाली. आपल्या अंगी जिद्द, असेल व कष्ट करण्याची ताकद असेल तर आपण अशक्य गोष्टी करून शक्य करून दाखवू शकतो याची खात्री आम्हांला मुलाखतीतून पटली.

उद्योगप्रक्रियेचा संपूर्ण तपशील उद्योजकाला
माहित असायला हवा तसेच उद्योजकाने पैशांच्या
आवक - जावकावर बारीक लक्ष ठेवणे गरजेचे
असते.

उद्योजक एखाद्याचे जीवन चरित्र, उद्योजकता,
आध्यात्मिकता, मानवी मानसशास्त्र आणि आपल्या
कामाशी संबंधित भरपूर ब्लॉग्स वाचतात.

आवश्यक शिक्षण व अनुभव घेऊन सकारात्मक
मागने प्रयत्नशील राहिले. तर यश तुमच्या पदरात
नक्कीच पडेल अशा भाषेत त्यांनी आम्हाला अतिशय
प्रेरणादायी मार्गदर्शन केले.

अभिप्राय

विषय क्र- 212 चे प्रात्यक्षिक कार्य पूर्ण करण्यासाठी प्लासमा नायट्रेशन टेक्नॉलॉजी प्रा. लि. आरंबी रोड या ठिकाणी क्षेत्रभेट देण्यात आली. या क्षेत्रभेटीदरम्यान सर्व कंपनी तेथील, मशिनरी कामगार वर्ग व उत्पादनप्रक्रिया जपकून पाहता आली.

आम्हा सर्व छात्राध्यापकांसाठी पूर्णपणे नवीन असणाऱ्या या क्षेत्रातील अनुभव आम्हालास घेता आला. विविध पैलूंचे ज्ञान मिळाले.

उदा:- उद्योगधंद्यासाठी महत्त्वपूर्ण बाबी कोणत्या येतात. तसेच आपले सामाजिक दायित्व काय असेल या विविध बाबींचे महत्त्वपूर्ण ज्ञान मिळाले.

आमच्यासाठी हा अनुभव नवीनच होता कारण या आगोदर कंपन्यांषुद्धले ऐकण होते. पण प्रत्यक्षतात जाऊन कसे काम चालते, येणाऱ्या समस्यांना कसे सामोरे जावे व कसा मार्ग काढवा हे यातून समजले.

अनुक्रमणिका

अ. नं

तपशील

१)

प्रस्तावना

२)

ऋणनिर्देश

३)

उत्पादनाची ओळख

४)

उत्पादन विकासाचा उद्देश

५)

उत्पादन प्रक्रियेचे ज्ञानात्मक विवेचन

६)

उत्पादनाचे नियोजन व मांडणी

७)

उत्पादनाचा विकास

८)

उत्पादनाची उपयुक्तता

९)

उत्पादनाचे सादरीकरण

१०)

शैक्षणिक सादरीकरण उपयोजित

११)

अभिप्राय

१२)

समारोप

प्रस्तावना

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठांतर्गत शैक्षणिक वर्ष 2019-2020 या वर्षात नवसध्याची अध्यापक महाविद्यालय चाकणचे बी.एड द्वितीय वर्ष पेपर क्र 292 उद्योजकता विकास या प्रात्यक्षिक कार्यासाठी एका कंपनीला भेट देण्यात आली. 'प्लाझमा नायट्रेशन टेक्नॉलॉजी प्रा. लि. आळंदी रोड या ठिकाणी ही भेट देण्यात आली होती.

कमीतकमी उत्पादन अपेक्ष्य व जास्तीत जास्त नफा ही उद्दिष्ट्ये डोक्यासमोर ठेवल्यास उत्पादकाला आपल्या उद्योगधंद्यात यश मिळविण्याची शक्यता जास्त असते. उत्पादन स्थळाची निवड योग्य तऱ्हेने केल्यास उत्पादन खर्चात कपात होते. कमीतकमी उत्पादन खर्चात उत्पादन कसे होईल, याकडे उत्पादकांचे लक्ष असते.

कोणत्याही वस्तूचे उत्पादन हे चार निरनिराळ्या घटकांचे सहकार्याचे फळ असते. यामध्ये जलपुरवठा, भूमी, कुशल तसेच अकुशल कामगार, भांडवल आणि यंत्रे किंवा अवजारे यांचा समावेश होतो. मानवी गरजांची तृप्ती करणारी कोणतीही वृत्ती उत्पादनामध्ये मोडते.

त्रेडोनिर्देश

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठांतर्गत शैक्षणिक वर्ष 2019-2020 या वर्षात नवसह्याद्री अध्यापक महाविद्यालय चाकणने बी.एड. द्वितीय वर्ष पेपर क्र-292 या उद्योजकता विकास विषयाचे प्रात्यक्षिक कार्य पूर्ण केले. हे प्रात्यक्षिक कार्य पूर्ण करण्यासाठी 'प्लाझमा नायट्रेशन टेक्नॉलॉजी प्रा. लि. आळंदी रोड' या कंपनीला भेट देण्यात आली.

या भेटीदरम्यान सर्व छात्रअध्यापकांनी ही कंपनी आतून फिरून पाहता आली. कंपनीमध्ये उत्पादन निर्मितीची प्रक्रिया आम्हांला अभ्यासता आली. यावेळी कंपनीचे डायरेक्टर श्री. आशिष बोरले सर यांचे B.Ed. छात्रअध्यापकांना मोलाचे मार्गदर्शन लाभले. त्याबद्दल मी श्री. आशिष बोरले सरांची त्रेडोनी उ आडे.

अशा प्रकारे उद्योगविश्वाची जवळून सफर घडवणारी ही भेट आमच्यासाठी अविस्मरणीय ठरली. या भेटीसाठी आमच्या महाविद्यालयाचे प्राचार्य सर व प्रा. माने मंडम व इतर प्राध्यापकांची शतःश त्रेडोनी सहिल राहिल.

पावर फेल्युअर झाले तर प्रक्रिया बंद
आस असते. जनरेटरचा वापर खर्चिक असल्यामुळे
कंपनी शक्यतो जनरेटर वापर करत नाही.

अशा विविध प्रकारांमुळे कंपनीच्या
दोन्ही उत्पादनांचे नियोजन व मांडणी पडताकून
पाहण्यात आली.

सोलर मुळे कार्बनचे उत्सर्जन कमी होते.

होते. सोलर सिस्टिममुळे पर्यावरणाची हानी टळते.
सोलर सिस्टिमचे कीट बसवून देण्याचे कामदेखील
कंपनीद्वारे केले जाते. भविष्याच्या दृष्टीने उपलब्ध
नैसर्गिक साधनसामग्रीचीही बचत करण्यासाठी
सोलर सिस्टिम उपयुक्त आहे. या उर्जेच्या वापरामुळे
1.२५ ppm सोलर उर्जेमुळे 1.२५ ppm कार्बनचे उत्सर्जन
कमी होते. त्यामुळे पर्यावरणातील तापमानवाढीलाही
आळा बसतो.

Plasma Nitration technologies quality policy मधील

उत्पादनाचे सादरीकरण

प्लाझमा नायट्रेशन टेक्नॉलॉजी या कंपनीमध्ये निर्माण होणारी उत्पादने ही संख्येने दोन आहेत.

१) नायट्रोजन प्रोसेसिंग करून तयार केलेले जॉबज हे इतर कंपन्यांमध्ये पार्ट्स म्हणून वापरले जातात. त्यामुळे हे जॉबज मागणीनुसारच प्रोसेस करून दिले जातात. थोडक्यात त्यांचे सादरीकरण 'मागणी तसा पुरवठा' या तत्वावर आधारलेले आहे.

२) तसेच सोलर सिस्टिमच्या किटची जोडणीही ऑर्डर प्रमाणेच केली जाते. जिथून या किटची मागणी येईल तिथे तिचा पुरवठा होत असतो.

सोलर सिस्टिमची जोडणी करताना

प्रा. माने मैडम, इतर प्रध्यापक व B.ed II छात्राध्यापक

प्लाझमा कंपनीतील मशीन

उत्पादनाचे नियोजन व मांडणी

'प्लासमा नायट्रेशन टेक्नॉलॉजी प्रा. लि'
या कंपनीला ब्रेट देउन तेथील उत्पादनाचे
नियोजन व मांडणी यांची अभ्यास करण्यात
आला.

या कंपनीमध्ये आलेल्या कच्च्या मालावर
म्हणजेच जॉब्सवर नायट्रेशनची प्रक्रिया करून
फायनल प्रॉडक्ट तयार केले जाते. तयार होणारे
हे जॉब्स वेगवेगळ्या प्रकारचे असतात.

उदा - फेरुल, नॉर्डिलॉक, मोल्ड, प्लॅस्टिक, मोल्ड इ.
हे जॉब्स तयार होण्याची प्रक्रिया कालावधी
साधारणपणे दोन तासांपासून ५० तासांपर्यंत
लागते. इतर कंपन्यांकडून येणाऱ्या कच्च्या
मालावरच उत्पादन प्रक्रियेचे नियोजन
केले जाते. जेवढी ग्राहकांची मागणी असेल
तेवढे जॉब्स ही कंपनी उत्पादित करते. मागणी
नसेल तर जॉब्स तयार केले जात नाहीत.

उत्पादन प्रक्रियेमध्ये गॅसीअस नायट्रोजन
वापरून ही नायट्रेशन प्रक्रिया केली जाते.
या कंपनीमध्ये सौर सिस्टिमचे कीटदेखील
तयार केले जाते. एक सौर सिस्टिम ही
साधारणतः ६०,००० पर्यंत येते. या किटची
वॉरंटीदेखील कंपनी देते. जी २५ वर्षांपर्यंत
असते. सौर सिस्टिमची बॅटरी पॉवर
जावसाळ्यामध्ये ५०%नीकमी होते. आपण
एकस्ट्रा बॅटरीचा वापर करून पॉवर सेव
करू शकतो.

दोन्ही प्रकारच्या उत्पादन प्रक्रियेमध्ये
कमीतकमी प्रदूषण होते असे नियोजन करावे
लागते. व योग्य प्रकारे काळजी घ्यावी लागते.

उत्पादन विकसनाचा उद्देश

कोणत्याही उत्पादन निर्माण करण्यामागे काहीतरी उद्देश असतोच. या उत्पादन विकसनाचा उद्देश पुढीलप्रमाणे आहे.

- १) प्रत्येक कंपनीचा आर्थिक नफा व वैयक्तिक प्रगती हा उद्देश असतोच.
- २) याप्रमाणे आर्थिक प्रगती हा उद्देश तर आहेच, परंतु त्याचबरोबर इतरही काही उद्देश आहेत.
- ३) सौर सिस्टिमद्वारे विविध कंपन्या, बँका, संस्था व शाळा याठिकाणी सौरऊर्जेद्वारे विज उपलब्ध करून देणे.
- ४) ग्राहकांना तत्पर व दर्जेदार सेवा उपलब्ध करून देणे.
- ५) ग्राहकांची मागणी वेळेत व गुणवत्तापूर्वक पूर्ण करणे.
- ६) ग्राहकांच्या समस्यांवर सातत्याने नवीन उपाय सुचवणे.
- ७) सातत्याने उत्पादनाच्या गुणवत्तेचा विकास करणे.
- ८) कामगारांना कामाची हमी तसेच सुरक्षित वातावरण निर्माण करून देणे.
- ९) कामगारांच्या सुरक्षिततेवर अधिकाधिक भर देणे.
- १०) कमीत कमी प्रदूषण होईल याची काळजी घेणे.

चाकण नगरपरिषद, चाकण

ता. खेड, जि. पुणे पिन कोड - ४१०५०१

Website- chakanmahaulb.maharashtra.gov.in 'Email- chakanmc2015@gmail.com

दुरध्वनी क्र. ०२१३५-२४९५६४

टोल फ्री क्र. १८०० २३३ ९२२५

दि. ११/५/२०२२

प्रमाणपत्र

चाकण नगरपरिषद कार्यालयात आज दिनांक ११/०५/२०२२ रोजी नव सह्याद्री चॅरीटेबल ट्रस्ट संचलित अध्यापक महाविद्यालय, चाकण येथील बी.एड प्रथम वर्ष छात्रशिक्षक विद्यार्थ्यांनी प्रात्यक्षिक कार्य (इतिहास १०६) या विषयासंदर्भात नगरपरिषद कार्यालयास भेट दिली व सर्व विभागातील माहिती करून घेतली आहे, हे प्रात्यक्षिक कार्य येथे प्रत्यक्ष भेट देऊन पूर्ण केले.

सदर मागणीवरून प्रमाणपत्र देण्यात येत आहे.

Sunil Bhalal

(सुनिल बल्लाळ)

मुख्याधिकारी

चाकण नगरपरिषद, चाकण

Sunil Bhalal
PRINCIPAL
NSCT'S College of Education
Chakan, Tal-Khed, Dist-Pune

PRINCIPAL
NSCT'S College of Education
Chakan, Tal-Khed, Dist-Pune

Visit to Nagarparishad Chakam

(2021-22)

11/05/2022

PRINCIPAL
NSCT'S College of Education
Chakam, Tai-Khed, Dist-Pune

भंडार विभाग

(चाकण नगरपरिषद)

विभाग प्रमुख :-

श्री. विलास भोसले

Chakan, Maharashtra, India
QV56+RW5, Chakan, Maharashtra 410501, India
Lat 18.759502°
Long 73.862335°
11/05/22 12:56 PM

NSCTS
Chakan, Tal-Khed, Dist-Pune

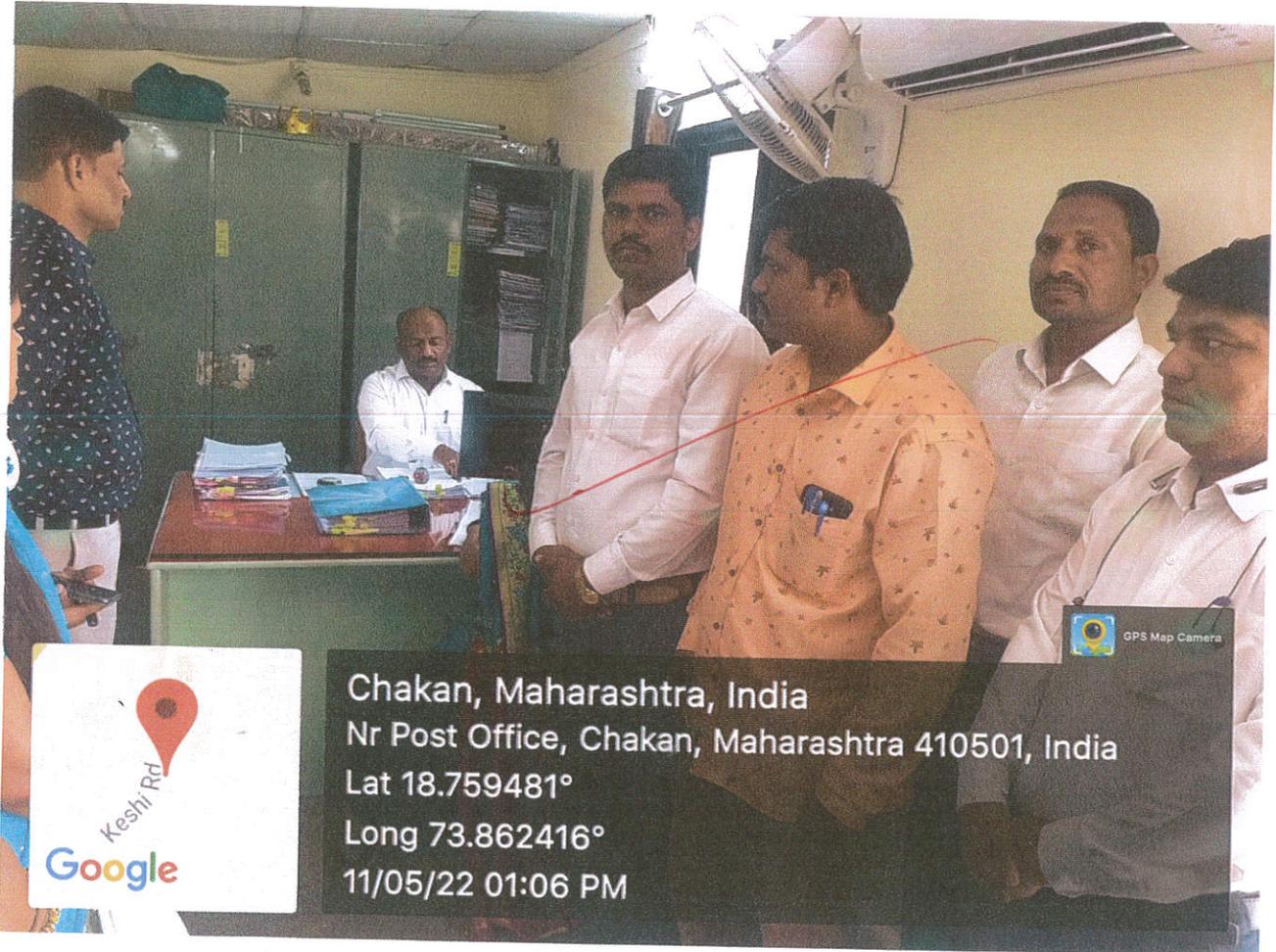
विद्युत विभाग

(नगरपरिषद चाकण)

विभाग प्रमुख :-

श्रीमती. कोमल माने

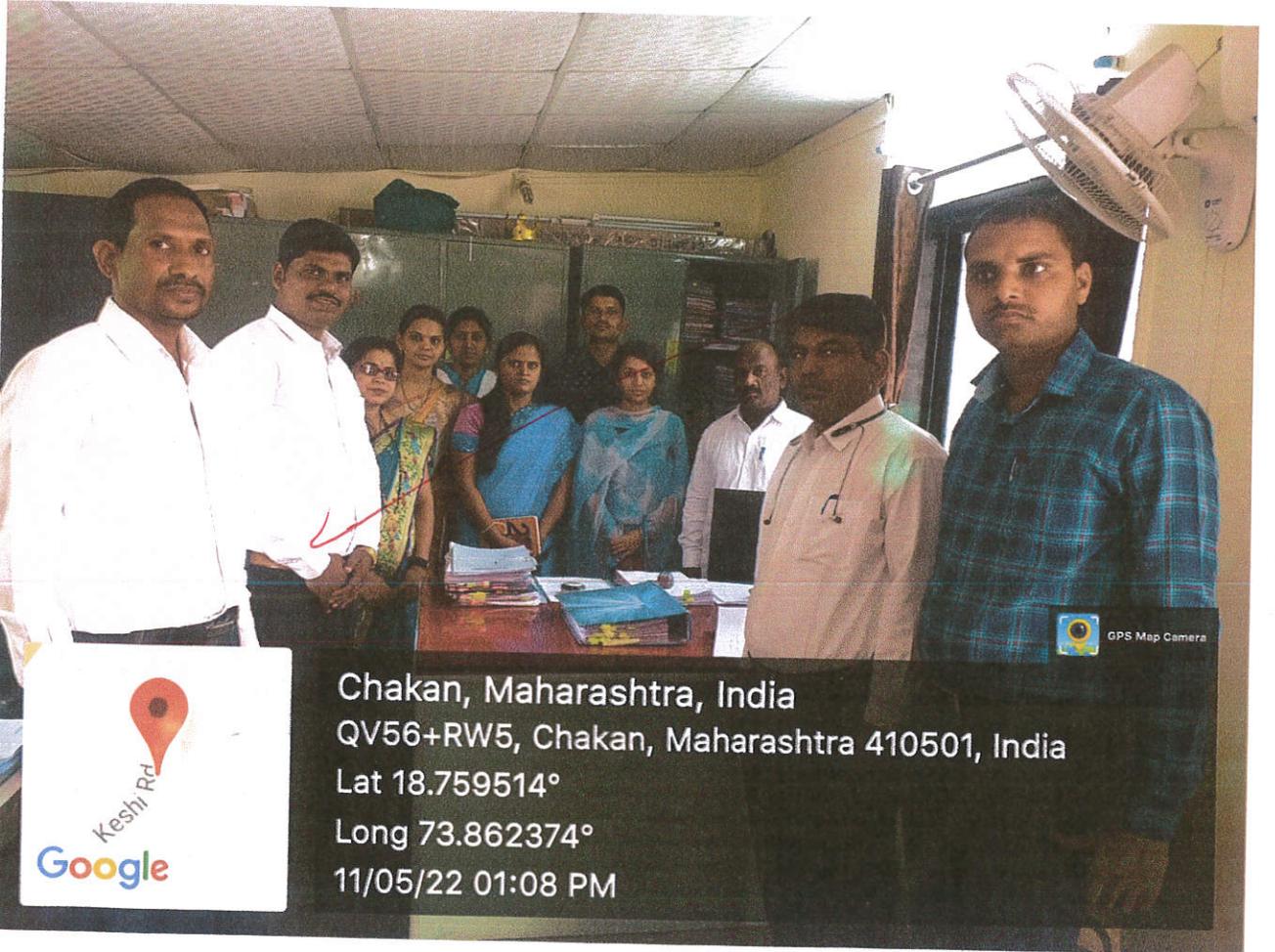
(विद्युत अभियंता)

विद्युत विभाग

PRINCIPAL
NSCT'S College of Education
Chakan, Tal-Khed, Dist-Pune

महसुल विभाग

PRINCIPAL
NSCTS College of Education
Chakan, Tal-Khed, Dist-Pune

Navsahyadri Charitable Trust
College of Education (M.Ed.), Chakan
Tal- Khed, Dist Pune 410501

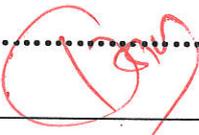
M.Ed. 2nd Year 2021-22 SEMESTER – IV

PRACTICAL WORK
Course :- MED 403
**Education of Children with Special
Needs**

Student Name :.....*Khondagale Jagruti Jaychandra*.....

Roll No :.....*06*.....

**Practical : Submission of report based on the visit
to a special school.**

Teacher Sign.....

Total Mark sheet

Course Activities	Out of Marks	Obtained Marks
Practical	10	<i>08</i>
Assignment	05	<i>04</i>
Group Discussion / Seminar	05	<i>03</i>

Nav Sahyadri Charitable Trust's
College of Education (M.Ed.), Chakan

Tal. Khed Dist. Pune 410501

M.Ed. 2nd Year, Semester-IV, 2021-2022

Course :- MED403:- Education of Children With Special Needs

Practical Work : Submission of report based on the visit to a special school.

Student Name :-

Roll No.:-

Total Marks 10

Sr. No.	Criteria	Marks	Obtained Marks
1	Need & Importance of Special School	1	1
2	Objective of Special School	1	1
3	Basic Information Special School	3	2
4	Activity and Programs of Special School	2	1
5	Educational Importance	2	2
6	Over all Impration	1	1
	Total	10	08

Date

Name & Sign of Teacher

08
10

अ.क्र.

घटकाचे नाव

सही

1) प्रस्तावना

2) त्रडण निर्देश

3) छात्र शिक्षकाचे मनोगत

4) प्राच्यक्षिकांची उद्दिष्ट्ये

5) समावेशक शाळेची माहिती - संख्या, स्थापना

6) शाखा, विद्यार्थी संख्या, शिक्षक व शिक्षकेतर
कर्मचारी. 5.

7) समावेशक शाळेची धोरणे.

8) समावेशक शाळेचे नियोजन

9) समावेशक शाळेतील सल्यावश्यक, पायाभूत

सुविधा

10) समावेशक शाळेसाठी राखवले जाणारे विविध

उपक्रम

11) समावेशक शाळेसाठी समाज, पालक, शिक्षक

यांचे योगदान

12) समारोप.

13) फोटोग्राफ्स

प्रस्तावना

सर्वसमावेशक शाळा म्हणजे सर्व प्रकारच्या विद्यार्थ्यांना सामावून घेणारी शाळा या शाळेत सर्व प्रकारच्या विद्यार्थ्यांचा समावेश होतो. उदा. अपंगा, अंध मुलांना समावणारी शाळा, या शाळेत विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास साधला जातो तसेच सर्व मुलांचा शारिरिक वौहिक विकासाची ही काळजी घेतली जाते.

या शाळेतील शिक्षक विद्यार्थ्यांना षड्व्यासाही सर्व प्रकारच्या पध्दती वापरतात, उदा. उपचारत्मक अध्यापन, मिश्रित अध्यापन, सांघिक अध्यापन, मित्रत्व अध्यापन इ. तसेच विविध तंत्रज्ञानही वापरतात.

समावेशक शिक्षणात अपंगा मुले ही स्वसिारशीच आहेत व स्वनिच्य स्वतः सहभागी करतात अशी समान संधी दिली जाते. इतर मुले अपंगाच्या अडचणी जाणून घेऊन त्यांच्याशी प्रेमाणे वागतात.

त्यामुळे त्यांच्यातील न्यूनगंड दूर होव्यास मदत होते.

हस्तशिक्षक संमेलन

सर्वसमावेशक शाळेला भेट या प्रात्यक्षिका-
तर्गत मला सर्वसमावेशक शाळेची संकल्पना/
समूहानी ह्यात कोणकोणाचा समावेश होतो
हे समजणे

तसेच ~~समावेशक~~ लेखीन अध्यापन पद्धती समजणे.
सर्वसमावेशक शिक्षकांची गुणवैशिष्ट्ये ही समजणे.
असाधारण शाळेत आयाभूत सुविधा कोणकोणाच्या
भेदाबद्दल हे ही समजणे. तसेच शाळेतील
वातावरण कसे असावे व सर्वसमावेशक शाळेतील
विद्यार्थ्यांचा व पात्रकांचा अलगाव तितकाच
महत्त्वाचा आहे हे ही समजणे. मुलांमध्ये नेहमी
चांगले गुण कसे वाढतील यासाठी विचार
करणे आवश्यक आहे.
विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी विविध
स्पर्धा व उपक्रम राबवावेत. त्यातून विद्यार्थ्यांमध्ये
बंधुत्वाची भावना वाढेल. लागते.
यासाठी सर्वसमावेशक शाळा असणे
गरजेचे आहे.

समावेशक शाळेची धोरणे

१) समावेशक शिक्षण या व्यवस्थेत "विशेष खोली योजना" फिरता शिक्षक योजना (Mobile Teacher) अपेक्षित असतात. विशेष खोली योजनेनुसार बालकांच्या विशेष गरजांप्रमाणे खास शिक्षण साहित्य विशेष खोलीत उपलब्ध असते.

२) फिरता शिक्षक योजनेत नियुक्त फिरत्या शिक्षकांना अनेक समावेशक शाळांना भेटी देऊन सधने व उपकरणे यांची ने आण करणे वेळापत्रक आखणी करणे.

३) विशेष गरजांनुसार नियमित शिक्षकांनी व शाळेच्या प्रमुखाशी विचार विनिमय करणे कार्यक्रमांचे नियोजन करणे इत्यादी अपेक्षित असते.

४) सर्व तऱ्हेच्या मुलांना भेदभाव रहित शिक्षणाची समान संधी सविना वर्गेदार शिक्षण या तत्वावर समावेशक शिक्षण चालते.

५) १९९५ मध्ये समावेशक शिक्षणास विद्यमान मान्यता, कार्यक्रम, मूल्यामापन, विशेष मुलांच्या पात्रकांची संघटना अशा किशोरांचे व्यावसायिक प्रशिक्षक, संशोधन व विकास इ. मार्गदर्शक तत्वांनुसार समावेशक शिक्षणाची कार्यवाही व्हावी असे ठरले.

10) थोर व्यक्तींचे स्मृतिदिन साजरे करणे.

11) बोधकथा, गाणी, कला, कथानुभव घेणे.

12) भाषा, समृद्धीसाठी चित्र, पुस्तकवाचन कोपरे
मितीवर लिहिलेले शब्द मुभांनी वापरण्यासाठी
तक्ते, ~~चौकड्या~~ शब्दरंजनासाठी छिपक्यांचे
~~बोर्ड~~ सूचवले आहेत. नामांकन फार्म, नकारा
विशादशक माहिती असे विद्ये द्वाविक प्रकारची
मिती व रंग यान्नात आतल्य राखणे वरजेचे
आहे.

13) शाळेच्या इमारतीची स्वफेरा ठरवताना
नैसर्गिक आवली मिळवता येईल का तपासून
तायस्पासून झोके बनवणे, पंख्यांचे रंगचक्र
~~बनवणे~~ लंपडावासाठी जागा अशा विविध गोष्टींचा
विचार करव्यात आता आहे. शाळेच्या परिसरात
मुभांचे वागणे स्वाभाविक करे लोईम यथा
वारिक विचार या विविध संकल्पना मध्ये
केमेला दिशतो.

14) मुभांच्या सुरक्षिततेला सर्वोच्च प्राधान्य
देतानाच बाहेरच्या वचनेला शारिरीक विकासात
कशी मदत लोईम एकत्रित वसव्याच्या जागेमुळे
मुभांच्या सामागिक आणि भावनिक विकास कसा
लोईम ~~बौद्धिक~~ वाढीसाठी मुभांच्या उंचीच्या
~~हिलोवाने~~ तक्ते लवणे महत्त्वाचे आहे.

3) वर्गियोजना :-

विद्यार्थ्यांना प्रत्येक विषयाच्या इयत्तेनुसार अभ्यास करण्यासाठी वर्गियोजना अखणेही आवश्यक आहे. त्यामुळे विद्यार्थ्यांना शिक्षणात गोडी व भावस निमिर्ण होणे आहे.

4) स्वच्छतागृह :-

शाळेमध्ये स्वच्छतागृह असणे अत्यंत आवश्यक आहे. स्वच्छता शब्द वाचताच मनात सौंदर्य कुलले स्वच्छतेने मन प्रसन्न राहते. त्यामुळे मुला- मुलींसाठी स्वच्छतागृह असणे आवश्यक आहे.

5) विद्युत्पुरवठा :-

शाळेमध्ये विजेची सोय असणेही आवश्यक आहे. त्यामुळे विद्यार्थ्यांना शाळेमध्ये फुनची सुविधा तसेच डिजिटल माध्यमांद्वारे शिक्षण होणे साध्य होणार आहे.

6) पिव्याच्या पाण्याची सोय :-

विद्यार्थ्यांना शाळेमध्ये पिव्याच्या पाण्याची सोय असणे आवश्यक आहे. त्यामुळे विद्यार्थ्यांचे आरोग्य चांगले व निरोगी राहणार आहे.

7) आपत्कामिन सुविधा :-

विद्यार्थ्यांना भज्जिशमक आपत्तीसाठी प्रतिबंधात्मक स्वरून उपाययोजना कोमेनी आहे.

४) गणित प्रयोगशाळा :-

असल्यामुळे विद्यार्थ्यांना गणिताचे प्रयोग करणे किंवा संशोधन करणे सहज शक्य होणार आहे. त्यामुळे ~~समावेशक शाळेमध्ये~~ गणित विषयाची प्रयोगशाळा असणे आवश्यक आहे.

५) विज्ञान प्रयोगशाळा :-

विज्ञान प्रयोगशाळा असणे आवश्यक आहे त्यामुळे विद्यार्थ्यांना विज्ञान या विषयात नवीन नवीन शोध लावणे सहज शक्य होणार आहे. तसेच विद्यार्थ्यांना विज्ञान विषयाची आवड निर्माण होण्यास मदत होणार आहे.

६) इतिहास व भूगोलकक्ष :-

इतिहास व भूगोल कक्ष असल्यामुळे त्यांना आपल्या म्हणजे भूतकालीन गोष्टींना उजाळा मिळणार आहे तसेच इतिहासामुळे पूर्वकालीन जाण, वस्तू तसेच किम्वे यांची माहिती मिळणार आहे. भूगोल कक्षामुळे विद्यार्थ्यांना भौगोलिक पर्यावरण कशा प्रकारचे आहे कोणता प्रदेश कशासाठी प्रसिद्ध आहे तसेच नद्या, पर्वत यांची माहिती मिळणार आहे. कोणत्या जिल्ह्याची लोकसंख्या किती आहे आपल्या देशात साक्षरतेचे प्रमाण किती आहे व कमी असलेले आपण कोणत्या उपाययोजना करायला ह्यात त्यामुळे भूगोल व इतिहास कक्ष असणे आवश्यक आहे.

२) तिरुगुळ स्पर्धा :- (समारंभ)

कांतर्गत मी वरील प्रात्यक्षि-
नी भेट दिली तेव्हा या शाळेत या शाळे
समारंभाचे आयोजन केले. हा कार्यक्रम मोठा
होता.

या समारंभामुळे विद्यार्थ्यांनी पुढेकारावृत्ती
आपुलकी व सहाय्याची भावना वाढिस लागते.
तिरुगुळ समारंभासाठी हळदी कुंकू व भेटवस्तू
भाषणात भाष्या अल्पोपलक्षी दिली. आभार
मानून सांगता आमी.

प्रजासत्ताक दिन

ये

प्रजासत्ताक दिन (26 जानेवारी) साजरा
करण्यात आला या दिवशी हजारांभोवती
रांगोळी काढण्यात आली.

प्रथम प्रभातफेरी काढली घोषणा
देत प्रभातफेरी परतली. हजारांभोवती
आले हजारांभोवती, राष्ट्रगीत, संचालन घेण्यात आले.
यातून देशाविषयी राष्ट्राभिमान राष्ट्रप्रेम
व्यक्त होते.

अशाप्रकारे प्रजासत्ताक दिन मोठ्या
उत्साहाने साजरा करण्यात आला.

चित्रकला स्पर्धा :-

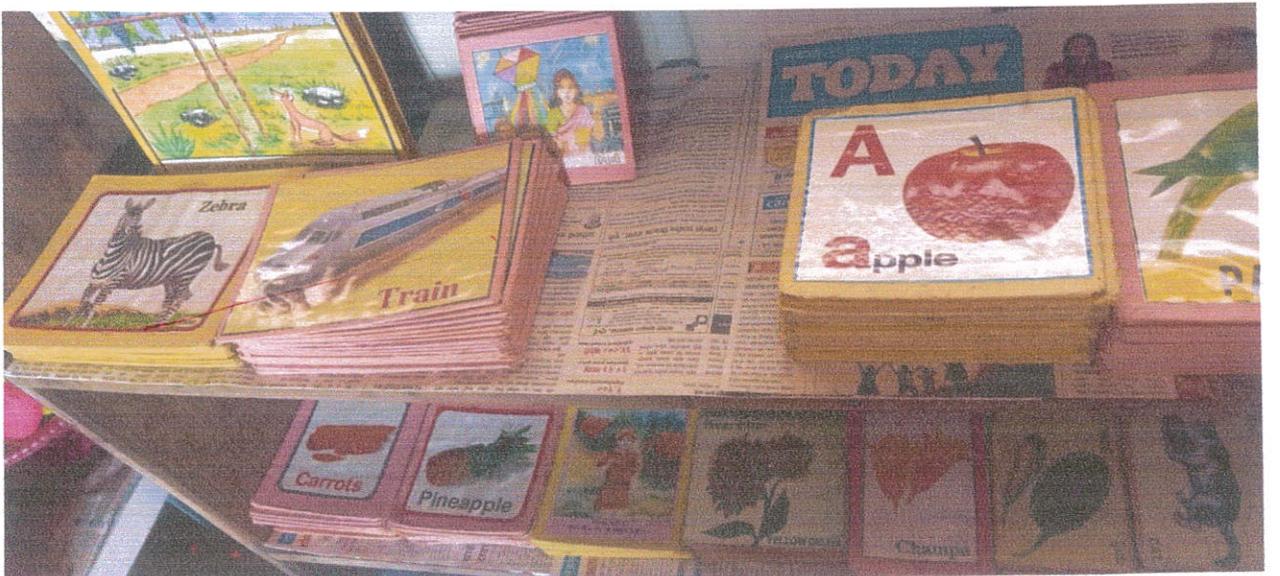
चित्रकला स्पर्धा घेण्यात आल्या यात सर्व
विद्यार्थ्यांना उत्स्फूर्तपणे सहभाग घेतला.
यात विविध प्रकारची विविध विषयानुसार
छान-छान चित्रे काढली.

या स्पर्धेमध्ये विद्यार्थ्यांच्या विविध
कलाभुजांना वाच मिळतो यातून प्रथम तीन
समांक काढले वक्षिस वितरण आले
अशा प्रकारे स्पर्धा पार पडली.

आमेय गरजेनुसार आवश्यकता असल्यास
अपंगत्व प्रकारानुसार बंधकाम विद्यासाठी
सुधारणा करावी.

अ. अक्षर व्यवस्था येव्या नाव्यासाठी
स्वतंत्र मार्ग आपल्या शाळेत येणाऱ्या अपंग
विद्यार्थ्यांना समावून घेव्याविषयी व भावभावनांची
जाणसना करव्यासाठी प्रेरणा द्यावी विशेष
विद्यार्थ्यांच्या संसाधन खोलीसाठी जागा उपलब्ध
करून द्यावी.

अपंगत्वानुसार साधन सामग्री उपलब्ध
करून द्यावी. तसेच समाजाची भूमिका
महत्त्वही असते. शाळेत शिक्षण घेणाऱ्या
विद्यार्थ्यांना प्रोत्साहन देणे तसेच त्यांचा विकास
करा साधना येईल यासाठी प्रयत्न करणे व
विकास आभा, प्रगति आभी तर सहाय्य
त्यांच्या अकुटुंबाचा विकास होणार आहे व नंतर
त्या गावाचा व लाभुकाचा व अशाप्रकारे
राफ्राचा विकास होणार आहे त्यामुळे विद्यार्थ्यां
वढील मापुसकीची व आदराची भावना असणे
गरजेचे आहे.

समारोप

सर्वसमवेशक शाळेला भेट या
प्रात्यक्षिक व कार्यांमुळे मुलां संपूर्ण
जीवनात उपयोगी पडेल अशी माहिती मिळवणे
तसेच हे प्रात्यक्षिक कार्य करण्यासाठी
शाळेतील शिक्षकांनी मोठ्या प्रमाणावर
सहकार्य केले तसेच शिक्षक व विद्यार्थी
यांचे नाते वाढे असावे शाळांमध्ये कोणत्या
सौख्या-सुविधा असल्यात बालकांनी आपल्या
पाल्यांच्या बौद्धिक विकास करण्यासाठी कोणत्या
प्रकारची भूमिका बजावावी.
तसेच विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास
करता पध्दतीने साधता येईल या सर्व गोष्टींचा
अभ्यास या प्रात्यक्षिकोत्तर्गत मी केला.
मुला सहकार्य केलेल्या सर्वांची मी
शुभी आहे. तसेच प्रा. म्हस्के सपू व
प्रा. दरभुड सर व इतर सहकाऱ्यांनी यामि
नामाची मदत केली.
त्याबद्दल मी सर्वांची शुभी आहे

समावेशक शाळेसाठी समाज, पालक व शिक्षक यांचे योगदान :-

समावेशक शाळेसाठी समाजाची भूमिका महत्त्वाची असले तरीच पालक शिक्षक हेही यामध्ये महत्त्वाचे घटक असतात.

या प्रक्रियेचे जिम्हा व केंद्र स्तरावर शिक्षकांची नियुक्ती केली जाते. शाळेतील सर्व शिक्षकांच्या मुख्याध्यापकांच्या मदतीने अपंग मुलांच्या विकासासाठी वैयक्तिक स्तरावर शैक्षणिक कार्यक्रम विशेष शिक्षक आयु असतात.

अपंग मुलांच्या शैक्षणिक प्रगतीचे मुख्यमाफन करू शकतात. या प्रक्रियेमध्ये सामान्य शिक्षकांबरोबर विशेष शिक्षकांचे महत्त्व अत्यंत साधारण आहे.

शाळेमध्ये अपंग मुलांना प्रवेश देण्यासाठी त्यांची संख्या अपंगांच्या प्रकार जाणून घेऊन प्रवेश दिला जातो व विशेष शिक्षकांची नियुक्ती केली जाते. आपल्या शाळेत परिसरामध्ये एखादा अपंग विद्यार्थी किंवा विशेष गटाला विद्यार्थी आढळल्यास पालकांशी संपर्क साधतात.

अशा पालकांना शाळेत प्रवेशासाठी पालकांना प्रोत्साहन दिले जाते. पालकांची पाल्यांच्या प्रवेशासंदर्भात सकारात्मक मनस्थिती तयार करतात.

शाळेमध्ये विशेष किंवा अपंग मुलांच्या संदर्भात शिक्षणासाठी असणाऱ्या योजनांची माहिती पालकांना दिली जाते. पालकांच्या समजनुसार शाळेत गरजेनुसार अनुभव दिले जातात.

3) मेहंदी स्पर्धा:-

वरील प्रालयाक्षिकातंगति मी
खंडागळे जावृती जयचंद्र
या शाळेला भेट दिली. तेव्हा
त्या विद्यार्थ्यांच्या विविध कर्मागुणांना वाव
देण्यासाठी या स्पर्धेचे आयोजन केले.
भावना वागीस या मेहंदी स्पर्धेमुळे विद्यार्थ्यांमध्ये आयुष्यकीर्तन
विद्यार्थी कशाप्रकारे मेहंदी काढतात
हे लक्षात येते
या स्पर्धेमुळे विद्यार्थ्यांना मानंद भुरता
आला. तसेच सर्वांनी सहभाग घेतला.

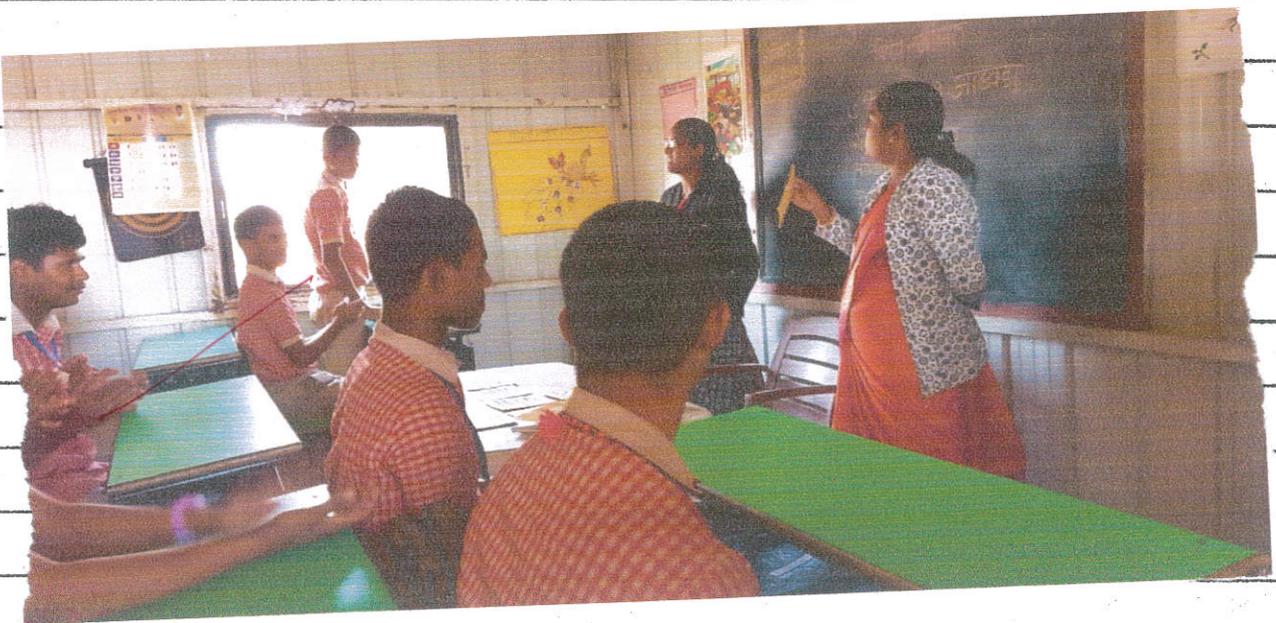
समावेशक शाळेत राखवले जाणारे विविध

उपक्रम :-

- 1) रांगोळी स्पर्धा
- 2) तिकवूळ स्पर्धा
- 3) मेहंदी स्पर्धा
- 4) प्रजासत्ताक दिन
- 5) चित्रकला स्पर्धा :-

रांगोळी स्पर्धा :-

सर्वसमावेशक शाळेला) मेट या प्रात्यक्षिक कार्यामुळे ही शाळेला मेट दिनी तसेच शाळेत रांगोळी स्पर्धेचे नियोजन केले व सर्व विद्यार्थ्यांनी रांगोळी स्पर्धेत भाग घेतला व अतिशय सुंदर रांगोळ्या काढल्या या रांगोळी स्पर्धेमध्ये परिक्षक म्हणून यांना नेमले. व विद्यार्थ्यांच्या रांगोळीचे पहिले तीन नंबर काढले व शेवटी बक्षिसे देऊन आभार मानव्यात आले.

8) क्रिडांगण :-

विद्यार्थ्यांना विविध प्रकारचे खेळ खेळव्यासाठी प्रशस्त असे क्रिडांगण असणे गरजेचे आहे. क्रिडांगण म्हणजे जीवनाला वळण देणारे सुंदर ठिकाण होय.

9) कार्यमिती :-

शाळेमध्ये कार्यमिती असणे आवश्यक आहे. कार्यमिती हा शाळेचा आत्मा असतो. विद्यार्थ्यांचे कामकाज व्यवस्थित चालू होण्यासाठी कार्यमिती असणे आवश्यक आहे.

10) ग्रंथालय :-

शाळेचे ग्रंथालय हे सुसज्ज व प्रशस्त असावे. ग्रंथालयात शिक्षकांना संदर्भ ग्रंथ तसेच विद्यार्थ्यांना वाचव्यासाठी कादंबरी, पुस्तके उपलब्ध करून देवली आहेत.

11) प्रयोगशाळा :-

विद्यार्थ्यांमध्ये विविध ज्ञान जागृत होण्यासाठी तसेच गणित, विज्ञान, प्रयोगशाळा असल्यामुळे विद्यार्थ्यांना विज्ञानाचे प्रयोग करणे सहज शक्य होणार आहे.

12) संगणक कक्ष :-

शाळेमध्ये विद्यार्थ्यांना शिकव्यासाठी डिजिटल व संगणक सुविधा असणे आवश्यक आहे.

समवेक शाकेतील अत्यावश्यक पायाभूत सुविधा

- 1) शाकेची जागा व परिसर
- 2) शाकेची इमारत व कार्यालय
- 3) वगिचोल्या
- 4) स्वच्छतागृह
- 5) शिक्षक खोली
- 6) विद्युत पुरवठा
- 7) पिण्याच्या पाण्याची सोय
- 8) आपत्कालीन सुविधा
- 9) लेखाळ
- 10) ग्रंथालय
- 11) प्रयोगशाळा
- 12) संगणक कक्ष
- 13) विज्ञान प्रयोगशाळा
- 14) इतिहास कक्ष
- 15) गणित कक्ष
- 16) फिडिंग

1) शाकेची जागा व परिसर :-

विद्यार्थ्यांचे ज्ञान प्रसन्न राहण्यासाठी शाकेतील शाकेची जागा व परिसर तसेच शाकेमध्ये वगिचा असणे आवश्यक आहे.

2) शाकेचे इमारत आणि कार्यालय :-

विचार करता शाकेची इमारत ही गाव व शहरांपासून दूरच असावी त्यामुळे ध्वनी, वायू प्रदूषण या गोष्टींना सामोरे जावे लागत नाही. शाकेची इमारत L.O शेप मध्ये असणे आवश्यक आहे.

समावेशक शाळेचे नियोजन

- १) समावेशक शाळेचे नियोजन करताना पुरेशे प्रशिक्षण दिलेले शिक्षक असणे महत्वाचे आहे.
- २) शाळेसाठी अपेक्षित जागा असणेही आवश्यक आहे.
- ३) मुलांना खेळ खेळव्यासाठी पुरेशे मैदान असणेही गरजेचे आहे.
- ४) मुलांना विविध खेळ खेळव्यासाठी विविध साहित्य साधने असणे आवश्यक आहे.
- ५) मुलांना त्यांच्या मातांचे वसव्यासाठी बेंचे असणे गरजेचे आहे.
- ६) मुलांना अध्ययनासाठी विविध प्रकारचे साहित्य तसेच, संगणक, व रेडिओ T.V. असणे पाहिजेत.
- ७) चित्रकल्पना, रंगांची नावे, सामान्यनाम, अनेक स्तंभ साजरे करणे, तसेच रक्षाबंधन, गोपाळ काव्या, प्रांतिदिन साजरा करणे, शिक्षक दिन - साजरा करणे.
- ८) क्रिडा स्पर्धेचे नियोजन, सहलीचे नियोजन
- ९) प्रजासत्ताक दिन साजरा करणे.

प्रात्यक्षिकाची उद्दिष्टे

- १) सर्वसमावेशक शाळेची सविस्तर माहिती मिळवणे.
- २) सर्वसमावेशक शाळेतील पायाभूत खुविद्यांचा अर्थथास करणे.
- ३) सर्व समावेशक शाळेत राहिल्या जाणाऱ्या विविध उपक्रमांचा अर्थथास करणे.
- ४) सर्व समावेशक शाळेतील मानवसंसाधनाचा अर्थथास करणे.
- ५) सर्व समावेशक शाळेतील अविष्यकामिनी होणाऱ्यांचा अर्थथास करणे.
- ६) विद्यार्थ्यांतील ज्ञान, आत्मज्ञान, उपयोजन, अभिरुची अभिवृत्ती मध्ये वाढ होते.
- ७) विद्यार्थ्यांमध्ये राष्ट्रवाढदल देशभक्तीची भावना वाढविस लागते.
- ८) तसेच विद्यार्थ्यांमध्ये सहकार्याची भूमिका वाढविल्यास मदत करणे.
- ९) विद्यार्थ्यांमध्ये स्वातंत्र्य न्याय, समता, बंधूता ही मूल्ये जाणवतात.

ऋणनिर्देश

सावित्रीबाई फुले विद्यापीठ पुणे वी.एड. द्वितीय
वर्ष अभ्यासक्रम प्रा. 203 सर्वसमावेशक शाळेला
बोट या प्रात्यक्षिकांतर्गत मी

या शाळेची निवड
केमी व त्या शाळेला प्रत्यक्ष बोट
दिल्यामुळे तेथील सर्व माहिती शिक्षक
मुख्याध्यक्ष यांचे विशेष सहकार्य लाभले
त्यामुळे मी त्यांची ऋणी आहे
तसेच नवसह्याद्री वी.एड. कॉलेज चाकण चे
प्राचार्य व प्रा. म्हस्के एम. एन. यांचेही सहकार्य
लाभले. त्यामुळे त्यांचीही मी ऋणी आहे
असे प्रात्यक्षिकांमुळे सर्वसमावेशक
शाळा ही संकल्पना व्यवस्थित समजली
त्यामुळे मला सत्य केलेल्या सचिची
मी ऋणी आहे.

